

# ÕPITREPP

AJAKIRI TÄISKASVANUTE ÕPPIMISEST JA ÕPETAMISEST

Sügis 2010



•• **MEES IDAPIIRIL**  
Tanel Mazur õpetab ajalugu  
keskaegses apteegis

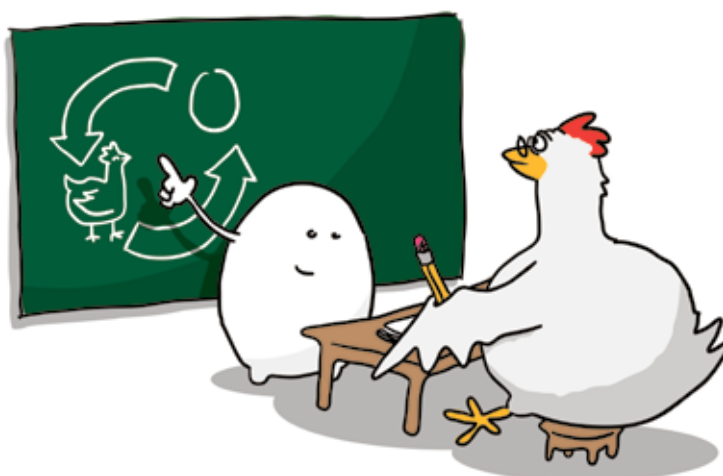
•• **MEISTRI JUURDE ÕIPOISIKS**  
Töökohapõhine õpe aitab töö-  
ja pereinimestel ametit õppida

•• **LÄHME ÕPPIMA!**  
Tasuta koolitused, rahvaülikoolid,  
keele- ja töökoolitus



Haridus- ja Teadusministeerium

XIII täiskasvanud õppija nädal 08.–15. oktoober 2010



# Õppimine seob põlvkondi

vaata lisa: [www.andras.ee](http://www.andras.ee)



Haridus- ja Teadusministeerium



## TÕN tuleb taas!

Tänavuse täiskasvanud õppija nädala avaüritus toimub  
8. oktoobril Mooste mõisa folgikojas Põlvamaal.

Kuulutatakse välja aasta õppija, aasta koolitaja, aasta  
koolitussõbralikum organisatsioon, aasta koolitussõbralikum  
omavalitsus (vaata nominante lk 8).

### Nädala raames:

- E-õppe päev - 13. oktoobril
- Grundtvigi päev - 14. oktoobril
- XIV täiskasvanuhariduse foorum - 15. oktoobril

**Rohkem infot:** [www.andras.ee](http://www.andras.ee), tel: 621 1671, e-post [andras@andras.ee](mailto:andras@andras.ee)  
Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras (ETKA Andras)

<b>Päevakorras</b>	lk 4–8
<ul style="list-style-type: none"><li>• Eestlased on tublid õppijad</li><li>• Tudengil tasub jälgida kõrgkoolide üleminekuhindamise käiku</li><li>• Kutsekoolid ootavad ka töötuid</li><li>• Soe suvi raskendas oskuste uurijate tööd</li><li>• Uudised mõne lausega</li><li>• Nominendid 2010</li></ul>	
<b>Kutseharidus</b>	lk 9
Kutsekoolid üllatavad õppureid uute erialadega	
<b>Portree</b>	lk 10–11
Tanel Mazur: kes Narva on tulnud, see enam ära ei lähe	
<b>Võimalus</b>	lk 12–14
<ul style="list-style-type: none"><li>• Õpipoiss otsib meistri juurest tarkust ning töökogemust</li><li>• Andres Pung: täiskasvanutele sobib töökohapõhine õpe</li></ul>	
<b>Inimesed</b>	lk 15
Haapsalu kooliõpetaja käis Inglismaal kolledžis töövarjuks	
<b>Kogemus</b>	lk 16–17
Kuidas siis ikkagi toimib VÕTA?	
<b>Keeleõpe</b>	lk 18
Veebipõhine keeleõpe täiendab traditsioonilisi kursusi	
<b>Töökoolitus</b>	lk 19
Meeskonnaga ruumist välja. Laevakoolitusele näiteks	
<b>Tarbijaharidus</b>	lk 20
Tarbijat lahutab infost üksnes väike hiireklõps	
<b>Õppelaen</b>	lk 21–22
<ul style="list-style-type: none"><li>• Kuus levinumat küsimust õppelaenu kohta</li><li>• Täiskoormus ja osakoormus</li></ul>	
<b>Elukestev õpe</b>	lk 23
Sügisõhtuid aitavad täita põnevad kursused rahvaülikoolis	
<b>Vahva tegu</b>	lk 24
Kultuuriseltsil on võimu kujundada kogukonna mõtteviisi	
<b>Seda ja teist</b>	lk 25
<ul style="list-style-type: none"><li>• Kirjad toimetusele</li><li>• Nõuanne</li></ul>	
<b>Maakondade aasta õppijad 2010</b>	lk 26

Toimetaja: Agne Narusk, tel 680 4511, e-post: agne.narusk@epl.ee  
Ajakirja koostas: Eesti Päevalehe teema- ja erilehtede osakond,  
Narva mnt 13, 10151 Tallinn  
Esikaas: Hillar Metsa joonistus  
Väljaandja: ETKA Andras koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga  
EL struktuurifondi Euroopa Sotsiaalfondi programmi  
„Täiskasvanuhariduse populariseerimine” raames  
Ajakirja saamiseks palume pöörduda:  
tel 621 1671, e-post: andras@andras.ee  
Veebiversiooni loe ja kommenteeri: www.andras.ee/opitrepp

Õpitrepi järgmine number ilmub 15. november 2010

## Õues pime, toas valge

1.september tuli seekord teisiti – enam polnud vaja kooli poole tormata. Ausalt öeldes oli natuke imelik tunne, justkui oleks midagi ära võetud.

Tühja tunnet jätkus nii kella viieni õhtul. Siis sain teada, et koolimaailmast ei pääse ma enam kunagi, vastupidi, see alles poetab mu jaoks uuesti ust. Mis sest, et laps käib alles lasteaias. Järgmiseks päevaks oli vaja otsustada, kas inglise keele tund või mitte; balletitund kaks või üks kord nädalas.

Meie vanaema väisab huviringe, teine loeb hoolega raamatuid. Ja Õpitrepi kaanepilti silmitsedes: isa seal pole. On laps ja on vanaisa, aga keskmise põlvkonna meesesindajal pole õppimiseks aega. Seda juhul, kui me mõtleme õppimise all klassis või auditooriumis istumist.

Seekordne Õpitrepp annab igal leheküljel ideid ja soovitusi, mida pikkadel ja pimedatel sügisõhtutel teha. Ülejäänud on juba igaühe enda võimuses. Kas olla osake pildist või pugeda pildi taha peitu.

Agne Narusk



## Mõne lausega:

### •• Eesti õpilased on aktiivsed ja teadlikud kodanikud

Se selgus maailma suurima õpilaste kodanikuhariduse uuringu tulemustest, milles 140 000 teismelise õpilase hulgas osales ka 2743 Eesti 8. klassi õpilast ja nende 1863 õpetajat. Parimat teadmiste taset näitasid taaskord Soome õpilased, Eesti hõivas 38 riigi seas 12. koha, edestades näiteks Inglismaad, Sloveeniat, Venemaad, Hollandit, Austriat.

### •• Kümme noort said piiri taga tudeerimiseks stipendiumi

SA Archimedes andis välja kümme noore õpetlase stipendiumit kogusummas pool miljonit krooni. Avaldusi laekus tänava kokku 50 ning taotluse esitamise eelduseks on vastuvõtt akadeemiliselt tunnustatud Euroopa või Põhja-Ameerika ülikooli. Stipendiumi mõte on toetada Eesti noorte bakalaureuseõpinguid tunnustatud maailma ülikoolides.

### •• Algavad venekeelsed lapse seksuaalse arengu koolitused

Terve Eesti SA kutsub Ida-Virumaa ja Harjumaa lapsevanemaid, lasteaednikke ja õpetajaid tasuta koolitusele lapse seksuaalsest arengust. Koolitus on seekord venekeelne ja valmis koostöös seksuaaltervise liiduga. Terve Eesti SA ja Turu-uuringute AS poolt vene keelt kõnelevate Eesti inimeste seas läbiviidud uuringust selgus, et lapsevanematel napib tihti teadmisi, millist infot lastele anda, kes seda tegema peab ning millisest vanusest alates mida rääkida.

Uuri: [www.terve-eesti.ee](http://www.terve-eesti.ee)

### •• Kogu töde metsandusest on nüüd ühel plaadil

„Eesti metsandus 2009“ on interaktiivne CD, mis annab põhjaliku ülevaate meie metsadest ning säästvast arengust metsanduses. Lisaks on plaadil eraldi peatükid metsatööstusest ja puidukaubandusest, aga ka jahindusest, metsateadusest ja -haridusest. Plaat on sobiv infoallikas kõigile metsandusest huvitatutele ega eelda varasemaid teadmisi valdkonnast. Metsandusplaati saab tellida keskkonnateabe keskusest.

Vaata: [www.keskkonnainfo.ee](http://www.keskkonnainfo.ee)

# Tudengil tasub jälgida üleminekuhindamise

**1. jaanuarist 2012 tohib kõrgkool õpet läbi viia ainult neis õppekavagruppides, kus vabariigi valitsus on andnud koolile õiguse seda teha. Kui koolil selleks õigust pole, ei saa välja anda ka akadeemilisi kraade ja diplomeid.**

Kui juhtub, et kõrgkoolil pole selleks kuupäevaks vastavas õppegrupis õppe läbiviimise õigust, tuleb tal koos haridus- ja teadusministeeriumiga leida tudengitele võimalus mujal edasi õppida. Seniks võib 2011. aasta viimase päevani õppetööga jätkata.

Nende jaoks, kel seisab ees kõrgkooli valimine, on suurim garantii see, kui valitakse kool, mis on edukalt läbinud institutsionaalse akrediteerimise ning valitakse õppekavagrupp, milles kõrgkoolil on tähtajatu õppe läbiviimise õigus.



## Eestlased on tublid õppijad

**Eestis täiendas end mullu ligi 11 protsenti 25-64-aastastest elanikest, eurooplased tervikuna said kokku 9,3 protsenti, selgus Euroopa Komisjoni Eurostati andmetest riikide 2009. aasta elukestva õppe näitajate kohta.**

Veel 2007. aastal oli Eestis elukestva õppes osalejaid Euroopa keskmisest oluliselt vähem. Eurostat kogub andmeid ka nende riikide kohta, mis paiknevad küll Euroopas, kuid ei kuulu Euroopa Liitu. Nii on andmed kättesaadavad 33 riigi kohta. Nende seas on Eesti 12. kohal, mõned aastad varem oli meie tulemus 20. koha piirimail.

Tagasiminekut on näha Lätis ja Leedus. Kui Lätis osales veel viis aastat

tagasi elukestva õppes üle 8 protsendi inimestest, siis mullu langes see number 5,3 protsendini. Osalusprotsent on langenud ka näiteks Tšehhis, Ungaris ja Lirimaa.

Euroopa keskmisest on Eesti üle ka naiste elukestva õppes osalemise poolest, meeste näitaja jääb keskmisele veel veidi alla, kuid viimased aastad näitavad ka meeste puhul tugevat tõusutrendi, vahendas haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse talitus. Eesti eesmärk on tõsta elukestva õppes osalemist 2013. aastaks 13,5 protsendini, just nii palju täiskasvanuid õpib näiteks Austrias, veidi parema tulemuse on saanud Sloveenia. **Agne Narusk**

# kõrgkoolide käiku



Kuna institutsionaalne akrediteerimine algab alles pärast seda, kui üleminekuhindamine on läbi (mitte enne 2011. aastat), siis eelkõige tasub jälgida, kas kõrgkool on saanud vastavas õppekavagrupis tähtajatu või tähtajalise õppe läbiviimise õiguse. Tähtajalise õppe läbiviimise õiguse puhul tasub uurida, millised olid tähtajalise otsuse põhjused. Kahtlemata ei tähenda iga tähtajaline otsus ilmitingimata puudusi õppe kvaliteedis, kuna üleminekuhindamisel antakse hinnang ka ressurssidele ja jätkusuutlikkusele, kinnitas haridus- ja teadusministeerium.

Akrediteerimist ei pea läbima kutseõppeasutused, kes pakuvad rakendus- kõrgharidust.

**Agne Narusk**



## Mõne lausega:

### •• Uuest portaalist näeb ülikooli videoarhiivi

Tartu ülikool avas suvel uue videoportaali UTTV, kuhu koondatakse vaatamiseks ülikooli videomaterjale alates 1988. aastast. Videoportaal hakkab kajastama ülikooli õppe- ja teadustegevust ning pakkuma otseülekandeid ülikooli üritustest. Portaal on piiranguteta kõigi huviliste päralt aadressil [www.uttv.ee](http://www.uttv.ee)

### •• Eesti keele õppimiseks kulunud raha saab tagasi

Seda küll vaid siis, kui sooritatakse eesti keele tasemeeksam. Ka uues keeleseaduses on sees punkt, mis annab õiguse siis taotleda saajaprosendilist keeleõppekulu hüvitamist. Nende jaoks, kellele tundub keeleeksam liiga raske, on seadusesse lisatud punkt, mille järgi ei pea keele tasemeeksamit tegema juhul, kui kutseeksam on juba sooritatud eesti keeles ja inimene ka sel alal töötab, mis on kutsetunnistusele märgitud.

### •• Paberil riigieksamitunnistuse kõrvale tuleb e-tunnistus

Edaspidi võib paberkandjal vormistatud riigieksamitunnistuse asemel taotleda ja väljastada elektroonilisi riigieksamitunnistusi. Uuendusega võivad kaasa minna needki, kel juba tunnistus paberkandjal käes või kui näiteks algdokumendi tekst on kadunud, muutunud raskesti loetavaks või selles on vigu. E-tunnistus on ainuomase koodiga ja sellele ei saa teha duplikaati.

### •• Vajalikud võrgustikud koolitajatele

\* Eesti täiskasvanute koolitajatel on oma võrgustik ka virtuaalmaailmas Facebook – [www.facebook.com](http://www.facebook.com). See on hea võimalus suhelda kolleegidega erinevatel tähtsatel teemadel ning samuti jagada infot täiskasvanuhariduse aladest üritustest ja miks mitte, ka oma muresid ja rõõme.

**Koolitajate kogukonnaga saab liituda:**  
<http://www.facebook.com/home.php#!/group.php?gid=75531822817&ref=ts>

\* Äärmiselt kasulikku ja silmaringi laiendavat lugemist pakub täiskasvanuhariduse üle-euroopaline portaal InfoNet. Uudiseid Euroopa täiskasvanuhariduses toimuvast leiab sealt regulaarselt, lisaks ilmub kuus korda aastas võrguväljaanne.

**Vaata:** <http://www.infonet-ae.eu>

# Kutsekoolid ootavad ka töötuid

Foto: Ida-Virumaa kutsehariduskeskus

**Tänavu sügissemestril pakutakse tasuta kursusi 6046 inimesele 39 kutseõppeasutuses ja kutseõpet andvas rakenduskõrgkoolis, ning seda lausa kõikides maakondades. Kokku toimub 30 erinevas õppeka-varühmas 453 kursust.**

Signe Kalberg

Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ja haridus- ja teadusministeeriumi poolt finantseeritud tasuta kursustele võivad end kirja panna töoinimesed, kodusolijad (pensionärid, noored emad jt), tudengid ja seekord ka töötud. Kuna kohtade arv on piiratud, pääsevad lõõgile kiiremad. Kursuste pikkus on 8–80 tundi, mis ei võimalda pakkuda põhjalikku ümberõpet, vaid pigem erialaste oskuste täiendamist.

Koolituste nimekirjast leiab koolitusi autolukkseppadele, elektrikutele ja käsitöölisele, õppida saab raamatupidamist, pottsepatööd, lamba- ja kitsekasvatust, sekretäritööd ja palju muud. Rohkelt toimub üldoskuste kursusi, mille hulgas on erialane keeleõpe ning teenindustöötajate suhtlemiskursused.

Kõige rohkem inimesi koolitatakse majutamise ning toitlustamise õppeka-varühmas, arvukalt on arvutikasutamise algtaseme kursusi, aga ka spetsiifilisi arvutikursusi. Kursustel võib õppida kuduma haapsalu salli või tegema dekoratiivkrohvi, selgeks saab noodigraafika programmid või maastiku 3D mudeli loomise, kiirkirja, veebilehe koostamise, roheline disaini, lastemassaaži, sepieste valmistamise. Kõik need on mõeldud erialainimestele uute oskuste õppimiseks. Nimekirjas on ka näiteks kaminatade ladumine, käsitöötoodete müüjate täiendkoolitus, road ulukitelihast, kala- ja vähikasvatuse, rahvarõivaste valmistamine ja palju muud.

Haapsalu kutsehariduskeskuses pakutakse sügissemestril kokku kaheksat tasuta koolitust. Kuna juba augustis on algamas uued koolitused täiskasvanutele, hakati kuu algul kirja panema rookatu-



## Kokkade täienduskoolitus Ida-Virumaa kutsehariduskeskuses

se tegemise kursustele. Kutsehariduskeskuse täienduskoolituse koordinaator Mall Lepmets ütles, et tasuta koolitusele kehtib reegel: kes ees, see mees ehk kes jõuab end kõige kiiremini kirja panna, sel on ka lootus ka koolitusele pääseda. „Huvi tasuta kursuste vastu on väga suur. Kuna telefonitsi ei jõuaks kõikide huvilistega tegelda, siis pannakse kirja end meili teel. Kuigi tasuta kursustele võivad kirja panna ennast kõik, näiteks rookatus valmistamisel eeldame inimeselt ikkagi eelnevat ehitusoskust,“ selgitas ta. Kaks korda aasta esitab kutseõppeasutus haridusministeeriumile koolitustellimuse. Selle esitamine eeldab, et koolil on olemas vastavad õpetajad ja heakskiidetud õppekava. „Kindlasti arvestame koolitustellimuse esitamisel ka piirkonna nõudlust pakutavate teadmiste ja oskustega inimeste järele,“ märkis Lepmets.

## Tasub teada

### VALIKUVÕIMALUSI JAGUB KÕIKIDELE

- Eestis pakub tasuta kursusi 39 kutseharidus- ja vabahariduslikku koolituskeskust.
- Ühtekokku pakutakse II poolaastal tasuta koolitust 453 erialal.
- Kõige enam pakuvad kursusi Ida-Virumaa kutsehariduskeskus (29 eriala), Tartu kutsehariduskeskus (28 eriala), Võrumaa kutsehariduskeskus (26 eriala).
- Tasuta kursuste nimekirja ja õppeasutuste kontaktandmed leiab haridusministeeriumi kodulehelt [www.hm.ee/tasutakoolitused](http://www.hm.ee/tasutakoolitused) või siis veebiaadressilt [www.rajaleidja.ee/taidenduskoolitus](http://www.rajaleidja.ee/taidenduskoolitus).
- Rajaleidja andmebaasis on kirjas samuti tasuta koolitused, mis toimuvad vabahariduslikes koolituskeskustes.
- Kõige täpsema teabe kursuste sisu, toimumisaegade ning registreerumise kohta saab aga õppeasutustest.
- Tasuta kursuste korraldamine jätkub kuni aastani 2013.
- Kursuste tellimus koostatakse semestrite kaupa.

# Soe suvi raskendas oskuste uurijate tööd

**Augusti alguses lõppes rahvusvahelise uuringu "Tean ja oskan" prooviküsitlus pooltes Eesti maakondades, suurimaks takistuseks kujunes küsitlejatele inimeste kättesaamine kuumadel suvepäevadel.**

Mai keskpaigast augusti alguseni kestnud "Tean ja oskan" (PIAAC – *Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) uuringu prooviküsitluses osales enam kui 3500 küsitluse kutse saanud inimesest ligi 1750. „Lootsime küll suuremat vastajate protsenti, kuid ligi 50 protsendiga oleme 26 riigi hulgas umbes keskel,“ tunnistas PIAAC-i Eesti poolne juht, psühholoogiadoktor **Aune Valk** (pildil).

Tema sõnul osutus 42 statistikaameti



küsitlejale kõige keerukamaks pähkkliks suvisel ajal inimeste kättesaamine. „Lisaks tavapärasele probleemile, et inimesed ei ela registris antud aadressil või on hoopis välismaale kolinud, on suviti palju neid, kes on sõitnud puhkuseriisile või suvilasse. Lihtsam oli kätte saada vanaid inimesi, venekeelseid vastajaid ja neid, kes ei ela pealinna ümbruses,“ tunnistas Valk ja lisas, et küsitlejate hinnangul oli naistega lihtsam küsitluse täitmiseks ühist aega kokku leppida kui meestega.

Hoolimata sellest, et küsitluse täitmine võttis reeglina aega üle tunni ning ajapuudus oli peamine keeldumise põhjus, pidasid küsitlajad oma kogemust üldjuhul positiivseks. Valk nentis, et võimalus täita igapäevaeluga seostuvaid põnevaid ülesandeid tegi uuringu nii küsitlejale kui ka vastajale eriliseks. Näiteks kirjutas üks vastanutest

küsitlaja tagasiside lehele: „.../ ma ise olen väga tänulik võimaluse eest osaleda selles küsitluses, sest see oli tõsiselt huvitav.“ Positiivseks üllatuseks oli vastajatele see, et tänutäheks ülesannete täitmise eest anti neile võimalus valida endale kaheks kuuks kuni aastaks aja- kirjatellimus.

„Tean ja oskan“ on rahvusvaheline täiskasvanute (16-65-aastased) oskuste uuring, kus osaleb 26, peamiselt OECD riiki üle kogu maailma. Kokku küsitletakse üle 135 000 inimese. Põhiuuring viiakse läbi 2011.–2012. aastal ning selle käigus saadetakse kutse uuringus osaleda juba ligi 15 000 inimesele üle Eesti. Uuringu tulemusena saame teada, kui head on Eesti elanike oskused ja teadmised võrreldes maailma arenenud riikidega, aga ka palju kasulikku infot, kuidas teadmisi ja oskusi parandada. Eestis viib uuringut läbi haridus- ja teadusministeerium koostöös statistikaametiga.

Tõnu Vaidloo

## Mõne lausega:

### •• Oxfordi sõnaraamatut enam paberile ei trükitä

Maailma tuntuim inglise keele seletav sõnaraamat *Oxford English Dictionary* ei pruugi enam kunagi paberil ilmuda ning jääb kättesaadavaks tõenäoliselt vaid elektroonilisel kujul, teatas kirjastaja. Kirjastuse ligi 80 leksikograafi koostavad praegu sõnastiku kolmandat väljaannet. Kuna ettevalmistus võtab veel vähemalt kümme aastat, siis murtakse pead, millises formaadis on otstarbekas raamatut lugejani tuua, vahendas *The Daily Telegraph*.

„Pabersõnaraamatute turg on kadumas, kahanedes kümneid protsente aastas,“ ütles kirjastuse tegevjuht Nigel Portwood ja prognoosis, et pabersõnastikud peavad vastu veel 30 aastat. Hääbumist hoogustab tahvelarvutite ja e-lugejate menu.

Oxfordi sõnaraamatu esimene trükk ilmus 1928. aastal, teine 1989. aastal. Kirjastuse teatel pole kolmanda väljaande formaati veel otsustatud, kuid paberil see suure tõenäosusega ei ilmu. Sõnaraamatu

online-versiooni, mis on olnud internetis kättesaadav üle kümne aasta, uuendatakse iga kolme kuu tagant. Aastane kasutusõigus maksab umbes 4500 kooni ja igas kuus külastatakse seda kaks miljonit korda. [www.forte.ee](http://www.forte.ee)

### •• Eestis koolitatakse loomemajanduse asjatundjad

Balti filmi- ja meediakool alustas septembrist uue ingliskeelse loomemajanduse alase õppemooduliga, mis aitab mõista loov- ja kultuuritööstuste tänapäevaseid toimemehhanisme, rolle, potentsiaali, arengutrende ja väljakutseid nii lokaalsel, regionaalsel, Euroopa Liidu kui ka üleilmasel tasandil.

### •• Uus seadus pöörab tähelepanu õpetajate tervisele

Kooliaasta algus tõi kaasa ka uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, milles on omaette peatükk pühendatud pedagoogide ja teiste kooli töötajate vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise hoidmisele.

Lisaks kõikide koolis viibijate viisakale ja lugupidavale käitumisele tuleb

kooli pidajal koos kooli direktoriga teha kõikvõimalik selleks, et ohtlikke olukordi tekiks võimalikult vähe või ei tekiks üldse. Seadus rõhutab, et õpilased peavad koolis olema järelevalve all ning selleks võib vajadusel rakendada elektroonilisi vaatluseadmeid (millest tuleb koolimajas viibijaid eelnevalt teavitada) ja kontrollida kooli hoonest või territooriumilt sisse-välja liikumist. Kuna seni kehtinud seadus näeb ette ainult õpilase tunnustamise, siis viimaste aastate tõsised vahejuhtumid ajendasid seadustama mõjutusmeetmeid õpilaste suhtes, kes ei täida neile pandud kohustusi, selgitas teema seadusesse sissetoomist haridus- ja teadusministeerium.

„Uue seaduse uus lähenemine koolikorraldusse seisneb selles, et kooli ja õpetajat usaldatakse senisest rohkem ning õpetaja staatus tõuseb,“ ütles haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas. „Kohapealsete valikutega saab kujundada kooli nägu ja läheneda õpilastele senisest palju individuaalsemalt. Iga laps on väärtus – kõigile andeile tuleb anda võimalus avaneda.“

Agne Narusk

# Nominendid 2010

Igal aastal kuulutatakse täiskasvanud õppija nädala (TÕN) raames välja aasta õppija, aasta koolitaja, aasta koolitussõbralikum organisatsioon ja aasta koolitussõbralikum omavalitsus. Kes saab auväärse tiitli endale tänavu, selgub TÕN-i avaüritusel 8. oktoobril Moostes Põlvamaal. Vaata ka infot ajakirja sisekaanelt ning tutvu aasta õppijatega ajakirja tagaosas.

## AASTA ÕPPIJA

- **Ave Männik**,  
Kosejõe kooli õpetaja, Harjumaa
- **Marika Heinapuu**,  
Palade raamatukogu raamatukoguhoidja, Hiiumaa
- **Lilli Andrejev**,  
MTÜ Ida-Virumaa naiste tugikeskuse-varjupaiga sotsiaaltöötaja, Ida-Virumaa
- **Helle Roop**,  
Jõgeva ühisgümnaasiumi õpetaja, Jõgevamaa
- **Kaidi-Ly Välb**,  
MTÜ Süda-Eesti sotsiaalkeskuse juhataja, Järvamaa
- **Egon Erkmann**,  
Carp Stúdio OÜ disainer, Läänemaa
- **Elen Levin**,  
Lääne-Virumaa
- **Imbi Saava**,  
Himmaste vallaraamatukogu juhataja, Põlvamaa
- **Agor Tettermann**,  
Lääne kaitseringkonna laohoidja, Pärnumaa
- **Ljudmilla Tamp**,  
Märjamaa perearstikeskuse meditsiiniõde, Raplamaa
- **Glaudja Majorova**,  
Rehe Pagar OÜ juhataja, Saaremaa
- **Maivi Leppsalu**,  
Salong Scarlett juuksur, Tallinn
- **Virje Pärtin**,  
Unicorn Marketing OÜ disainer, Tartumaa

- **Silva Ranniku**,  
Hargla kooli direktor, Valgamaa
- **Vilve Taska**,  
Olustvere teenindus- ja maamajanduskooli kantsleijuhataja, Viljandimaa
- **Anu Jõgeva**,  
Kaitseliidu valvur, Võrumaa

## AASTA KOOLITAJA

- **Tiia Soosalu**,  
Veskitammi kultuurikeskuse juhataja, Harjumaa
- **Dan Lukas**,  
Muinsuskaitseameti vaneminspektor, Hiiumaa
- **Maia Pavlenko**,  
Tallinna tehnikaülikooli Virumaa kolledži haridustehnoloog, Ida-Virumaa
- **Karmen Maikalu**,  
Põltsamaa ühisgümnaasiumi psühholoog, Jõgevamaa
- **Villo Vuks**,  
Järvamaa kutsehariduskeskuse kutseõpetaja, Järvamaa
- **Andrus Lehtmets**,  
Rakvere kiirabi parameedik, lektor, Läänemaa
- **Heinar Einla**,  
Rakvere ametikooli kutseõpetaja
- **Sirje Tooding**,  
Räpina aianduskooli vanemõpetaja, Põlvamaa
- **Maret Põlluste**,  
Pärnu lasteaia Päikeseljänku juhataja asetäitja, Pärnumaa
- **Lilli Teesalu**,  
Rapla täiskasvanute gümnaasiumi õpetaja, Raplamaa
- **Signe Sarah Arro**,  
Tallinna tehnikaülikooli Kuressaare kolledži lektor, Saaremaa
- **Piret Jeedas**,  
MTÜ Ruumiloojad koolitaja, Tallinn
- **Jaanus Järva**,  
Tartu rahvaülikooli kursuste juhendaja, fotograaf, Tartumaa
- **Hiie Taniloo**,  
Valgamaa kutseõppekeskuse täiskasvanute koolituskeskuse koolitusjuht, Valgamaa

- **Aime Reier**,  
August Pulsti õpistu kandleõpetaja, Viljandimaa
- **Airi Pilt**,  
Võrumaa kutsehariduskeskuse koolitaja, Võrumaa

## AASTA KOOLITUSSÕBRALIKUM ORGANISATSIOON

- **Kurtna kool**, Harjumaa
- **Sillamäe linna keskraamatukogu**, Ida-Virumaa
- **Jõgeva täiskasvanute keskkool**, Jõgevamaa
- **Väätsa lasteaed**, Järvamaa
- **Lääne maakonna keskraamatukogu**, Läänemaa
- **Rakvere ametikool**, Lääne-Virumaa
- **MTÜ Vastse-Kuuste naisteklubi Kolmapäev**, Põlvamaa
- **Pärnu lasteaed Päikeseljänku**, Pärnumaa
- **Kehtna põhikool**, Raplamaa
- **Trelleborg Industrial Products Estonia**, Saaremaa
- **Haabersti linnaosavalitsus**, Tallinn
- **Tartu täiskasvanute gümnaasium**, Tartumaa
- **Sihtasutus Taheva Sanatoorium**, Valgamaa
- **Männiku Metsatalu OÜ**, Viljandimaa
- **Võrumaa kutsehariduskeskus**, Võrumaa

## AASTA KOOLITUSSÕBRALIKUM OMAVALITSUS

- **Viimsi vald**, Harjumaa
- **Kõrgessaare vald**, Hiiumaa
- **Toila vald**, Ida-Virumaa
- **Pala vald**, Jõgevamaa
- **Väätsa vald**, Järvamaa
- **Martna vald**, Läänemaa
- **Kunda linn**, Lääne-Virumaa
- **Räpina vald**, Põlvamaa
- **Kohila vald**, Raplamaa
- **Põide vald**, Saaremaa
- **Ülenurme vald**, Tartumaa
- **Mõisaküla linn**, Viljandimaa



# Ametikoolid üllatavad õppureid uute erialadega

Foto: Tartu kutsehariduskeskus



Juuksuriamet oli sisseastujate seas tänava üks populaarsemaid.

## Esmakordselt saab õppida spaateenindust ja maaturismi.

Ave Schmidt  
ave.schmidt@epl.ee

Tartu kutsehariduskeskuses saab sel aastal õppida spaateeninduse ning kivi- ja betoonkonstruktsioonide ehitaja eriala. Kutsehariduskeskuse direktori asetäitja Liivi Raudsepa sõnul on iseäranis suurt huvi üles näidanud just spaateeninduse eriala vastu.

„Turism on arenev valdkond. Otsustasime selle eriala kasuks, sest kuskil mujal õppeasutuses spaateenindust ei õpetata ja tööandjate sõnul on just selle kvalifikatsiooni järele vajadus. Ka meie enda lõpetajate hulgas on eriala popiks osutunud – soovitakse omandada lisakvalifikatsioon,“ räägib Raudsepp.

Haapsalu kutsehariduskeskus avas alanud õppeaastal samuti kaks uut eriala – esmakordselt saab õppida kinnisvarahooldust ja majutusteenuste korraldust. „Kinnisvarahoolduse eriala on mõeldud ennekõike neile, kes tegutsevad korteriühistutes. Eriala on väga praktiline. Õpetatakse, millele tuleb korteriühistus või kinnisvarahoolduses töötades tähelepanu pöörata,“ selgitab kutsehariduskeskuse infojuht Tiina Salumäe.

Kutsehariduskeskuse uuele majutusteenuste erialale on aga oodatud õppima kõik need, kellel on soov avada oma turismitalu või muu majutusasutus, kuid miks mitte ka

need, kes juba töötavad majutusasutustes keskastmejuhtidena.

„Kuna tegemist on uute erialadega, siis ollakse veel pisut umbusklikud. Pidime korraldama ka järelkonkursi. Teavitasime kohalikus lehes, jagasime usinalt infot ka koduleheküljel ja erialalitudele, lõpuks rühmad siiski täitusid,“ räägib Salumäe.

## Popim on sel aastal kokaamet

Kuressaare ametikoolis alustatakse esmakordselt õpinguid dekoraator-stilisti, teabegraafika ja maaturismi ettevõtluse erialal.

„Maaturismi ettevõtlus asendab senist turismikorralduse eriala. Usun, et maaturism läheb Saaremaa inimestele väga korda ja huvi selle valdkonna vastu on suur,“ kinnitab Kuressaare ametikooli teabejuht Taavi Tuisk.

SA Innove kutsehariduse populariseerimise programmi kommunikatsiooni koordinaatori Liis Kängsepa sõnul on huvi kutsehariduse vastu viimastel aastatel märgatavalt tõusnud ja seda mitte ainult majandussurutise tõttu.

„Erinevatel hinnangutel peaksid 50 protsenti nendest inimestest, keda vajab Euroopa tööturg täna ja kümne aasta pärast, olema ametialase eriharidusega. Seega on tänaseks päris selge, et ka kutseharidus on võitjate võimalus,“ on Kängsepp kindel.

Haridus- ja teadusministeeriumi andmetel soovitakse kutsekoolides käesoleval õppeaastal kõige rohkem õppida hotelli- ja toitlustusteenindaja eriala. Populaarsed on ka väikeettevõtluse ja ärikorralduse, majandusarvestuse ning juuksuri erialad.

## Valik uusi võimalusi

### TARTU KUTSEHARIDUSKESKUS

- Spaateenindus – spaateenindaja saab ettevalmistuse tööks spaahotelli vastuvõtus, ilu- ja terviseteenindusega tegelevates ettevõtetes ja salongides administratori või assistendina.

- Kivi- ja betoonkonstruktsioonide ehitaja – põhilised tööülesanded on looduskividest, tellistest, õonestelistest ja ehitusplokkidest seinte, vaheseinte, kaminade ja teiste ehituselementide, nagu korstnate, postide, võlvide ehitamine ja remont, tellingute püstitamine.

### HAAPSALU KUTSEHARIDUSKESKUS

- Kinnisvarahooldus – õpetatakse ehitamise ja renoveerimise aluseid, betoonitööd, pottsepa-, krohvimis-, tasandus- ja maalritööd, klienditeenindust, puhastustööd, krundihooldust jpm.

- Majutusteenindus – õpetatakse klienditeenindust, majanduse- ja hotellimajanduse aluseid, toitlustust, kommunikatsiooni, töösuhteid, kutsealaseid võõrkeeli, turismigeograafiat, taimeseadet, pärimuskultuuri, spaateenindust jpm.

### KURESSAARE AMETIKOOL

- Dekoraator-stilist – erialal saadakse põhjalikud teadmised ja oskused joonistamisest-maalimisest, värvusõpetusest, kompositsioonist, arvutigraafikast ja kujundustarkvarast, fotograafiast, reklaamikunstist. Õpitakse kultuuri- ja kunstilugu, vormiõpetust ning kalligraafiat.

- Teabegraafik – teabegraafik kujundab ja valmistab välireklaame, valguskaste, reklaambännereid, meeneid, trükiseid jne.

- Maaturismi ettevõtlus – õpitakse maaturismi korraldust, jätkusuutlikku turismi, sündmus-, seminari- ja rekreatsioonikorraldust, maamajutuse korraldust, kinnisvara- ja maastikuhooldust, projekti- ja kvaliteedijuhtimist jpm.

Uusi erialasid on sügises teisteski kutseõppeasutustes.

# Tanel Mazur: kes Narva on tulnud, see enam ära ei lähe

**Kõrvetavalt kuum pärastlõuna Euroopa Liidu idapiiril. Narva linnuse hoovis on püsti telklaager, üüratute padade ääres keerutavad kulpi palavusest punaste nägudega mamslid, linastes maani undrukutes, tihedad põlled ka veel ees.**

Agne Narusk

Ükskõik, kuhu ka ei vaataks, seisab, istub, nõjatub, pikutab rasketes villastes kuubedes ja põlvikutes mehi. Olenevalt sellest, kas nad on Rootsi või Vene väest, on kuub punane või sinine. Aasta on 1704 ja homme toimub Põhjasõja pöördelise tähtsusega lahing rootslaste ja venelaste vahel. Mehed-naised ise on pärit aastast 2010 ja sõitnud „sõdima“ Ukrainast, Lätist, Soomest, Venemaalt, Eesti teisest otsast jms.

Mis puutub siia Tanel Mazur, pika patsi ja raske nahkpõllega mees, tatrakott käes, telklaagri poole kihutamas? Kui seda narvakatelt küsida, siis vaataksid nad küsijat ilmselge hämmeldusega – Mazurit teavad kõik! Mazur on Narva linnuse ja sealse suurürituse lahutamatu osa. Ta on Narva eesti gümnaasiumi ajalooõpetaja, osati seletab see, miks ta igal suvel (pea seitse-kaheksa aastat juba) Põhjasõja lahingu kuupäeval Narva kindluses ööpäev läbi ringi liigub. See kolmepäevane ajaloo festival elustab 1704. aasta 14. augusti Narva sündmused. Lahingu rekonstruktsioon on suurejooneline ja veenev – linn on ilmselgelt sõjas mis sõjas.

Teine selgitus haakub keskaegse apteegiga kindlusega Põhjaõuel, kus Mazur oma sellidega drooge segab ning ainult seal kehtiva oma raha eest need abivajajale maha müüb. „Õpetajal on suvel kolm kuud puhkust ja et igav ei hakkaks, tegin apteegi,“ seletab mees ise. Riiulid täis potte, tot-

sikuid, pudeleid; samas käib sinepitegu ja pakutakse teed vastavalt külalise hädale. „Kas teil punslieli kah on?“ kostab rohupoe ükselt nii viiendat korda. „Selleni läheb veel paar sajandit aega,“ seletab sell kannatlikult leti tagant, Mazuri endine õpilane.

„Tegelikult on kaks põhilist fraasi siin „ma olen esimest korda Narvas“ ja „ma pole siin 15 aastat käinud“,“ kirjeldab mees eestimaalaste suhteid piirilinnaga.

Kuid eksib see, kes Mazuri põliseks narvakaks peab.

## Narva kleebib enda külge

„Narva kleebib, kes kord siia elama tulnud, millegipärast enam ära ei lähe,“ muigab Tanel Mazur, kes üheksa aastat tagasi tuli Tartu ülikooli Narva kolledži direktriksi Katrin Raiki kutsel üht kindlat projekti vedama. Kes seda enam täpselt mäletab, aga igatahes tuli tudeng Mazur seda tegema ajutiselt. Ei läinud kaua, kui eesti gümnaasiumi direktor otsis noormehe kolledži ühikast üles ja kutsus ajalooõpetajaks. Lapsed vajasisid õpetamist, Mazur oli selleks ajaks omandanud kolmveerand ülikooli ajalooõpingute mahust.

24. jaanuaril 2004 ilmus Narvas esimene number eestikeelset kohalikku nädalalehte Narva Postiljon. Kes oli ja on selle tegevtoimetaja? Õige vastus. Narva kleebib täiega.

„Eelmisel aastal olin kaks päeva Narvast ära,“ seletab mees rahulolevalt. „Ainus, mis mind siit aeg-ajalt välja viib, on mujal elavad sõbrad. Ja kui mõni neist siia tuleb, on arvata, et ta jääb siia pikemaks.“ Kui küsida Mazurilt, kas ta on nüüd narvakas, vastab ta: „Ma olen eestlane.“

Eestlaste ja eestlusega on Narvas oma-moodi lood. Noh, vähemalt sissesõitnute arvates. Põlised eestlastest narvakad ei vaata kaugeltki mitte alati energilisi uusnarvakaid hea pilguga, tunnistab Mazur. Võib-olla ehk fraas „heahtlik vaikus“ on siin paras olukorda iseloomustama. „Ida-



Viru kohalikus lehes nimetati meiesuguseid kord siniverelisteks,“ sõnab ta.

Aga kuidas suhtuvad kohalikud venelased Põhjasõja lahingusse, kus venelased saavad Rootsi Karlilt haledalt peksta? „Mis küsimus see on?“ küsib Mazur vastu. Olevat tüüpiline mujalt tulnu oma. Osutab siis eemal õlleklaasi taga vene keeles midagi tuliselt seletavate noormeeste suunas, kes kannavad Rootsi sõjaväe mundrit.

„17. sajand oli Narva sajand. Just siis, Rootsi ajal, ehitati üles vana Narva, käibel oli Narva oma raha. Sel ajal taheti Narvast teha Rootsi teist pealinna, et siis iga nelja-viie aasta tagant valitsetaks riiki siit,“ selgitab ajalooõpetaja Mazur, miks linnuse Läänehoovis on püsti just selle ajastu põlisrahva küla ning laagrisse on end sät-

“

Esmaabikohver käes, saabub „sõjaväearst“, istub pika laua taha ja vohmib suppi.



Reede, 13. august. Päev enne Põhjasõja otsustavat lahingut juhib Tanel Mazur Narva linnuses toidutoimkonda.

tinud rootslaste ja venelaste sõjaleerid. „Lahingu rekonstruktsioon on tasemel. Igal aastal sõidavad sellest osa võtma ajalooklubid ning -huvilised piiri tagant ja Eestist,“ räägib Mazur. Kolmepäevane ajaloo festival pole Narva siseüritus.

### Eesti kool ja eesti leht

„Saame üksteisega hästi läbi,“ vastab Mazur küsimusele, et kuidas õpilastega koolis läheb. Tahvli ees tuleb seista 6.–12. klassi ajalootundides, kevadel lõpetas tema juhitud 9. klass. Kuid ajalooõpetaja enda haridusteedega? „Täiesti kavas, ülikool tuleb lõpetada ja magistrakraad kätte saada. Hästi päevakorras küsimus praegu mu jaoks,“ ütleb ta.

Sama aasta suvel, kui loodi Narva Postiljon, hakkas Mazur kirjutama ka Eesti Päevalehte. Kool, nii 1,5 ajalehte, kõikvõimalikud üritused Narva linnuses ja narvakad, kes täpselt teavad, kes on Mazur. Linnapea vastab telefonile kohe, opositsioonipoliitikut tere ei ütle.

Õhtul enne 1704. aasta Põhjasõja lahingut

aastal 2010 muudkui tuleb ja tuleb linnuse Põhjaõue väravast inimesi, kes esmalt otsivad üles Mazuri. Kus ta ikka on, apteegis või õuel, sel õhtul ka „põlisrahva külas“ toidutoimkonnas. Suurem osa suveõhtutest möödub siin, räägivad need inimesed. Väga mõnus on. Esmaabikohver käes, saabub „sõjaväearst“, istub pika laua taha ja vohmib suppi.

Peterburi noorsand Rootsi mundris embab vennastumise märgiks samas mundris eestlast. Mazur tuleb, pihus punt seltskonnale tundmatuid ravimtaimi, apteegi tarbeks.

Apteegist ei saa siinkohal üle ega ümber. Eksivad need, kes droogide tervislikkuses kahtlevad, Mazuri lauda ehivad ravimtaimeraamatute virmad, linnuse Karl Lineé ürdiaias võib ta ühe rohelist sisaldava kasti ees seletada nii kaua, kuni sihtgrupp lõõskava päikeses käes kokku vajub.

Kui kauaks Mazur Narva jääb, kes seda teab, kõige vähem ta ise. Niikaua aga kestavad Narvas vägevad ajalootunnid, kust lahkudes võid une pealt rääkida kõike Põhjasõjast, ravimtaimede ajaloost, Narva käekäigust.

### Muuseum õpetab

Igal aastal, maikuust augusti lõpuni on Narva linnuse Põhjaõue kõikvõimalikest aastate ja sajandite tagust Eesti elu tutvustavatest tegemistest tulvil. See on katse taasluua ajalugu, ütle linnuses tegutseva Narva muuseumi rahvas. „Praegu tegutsevad siin käsitöökodad, rahvahetaja ja hooajati ka turg.“ Vaimusilmas näeme siin tervet varausaegset linnakvartalit,“ on kirjas linnuse Põhjaõue tegemiste tutvustuses. Seni võid sa osa võtta pütiteost, haabjaehitusest või laastukiskumisest. Võid külastada keraamika, sepistamise või viltimise õpituba. Linnuses toimuvad kirvepäevad, ajaloolaager ja -festival. Linnusesse ja muuseumisse pääseb aasta läbi. Õpilaste ning täiskasvanute gruppide siin puudust pole. Kes tuleb, saab teada midagi uut või kinnitust olemasolevale.

# Õpipoiss otsib meistri juurest tarkust ning töökogemust

**Töökohapõhine õpe (ehk õpipoisikoolitus) on omal kohal siis, kui tööoskused vajavad lihvimist või päris uus eriala õppimist. Seda mujal maailmas väga levinud kutsehariduse vormi pakuvad paljud koolid juba ka Eestis.**

Signe Kalberg

Õpipoisikoolitus ehk töökohapõhine õpe sarnaneb ammustest aegadest teada-tuntud meistri-õpipoisi suhtega. See annab nii noortele kui ka täiskasvanutele võimaluse omandada praktilisi oskusi ettevõttes kohapeal kindlaid tööülesandeid täites. Teoreetilised teadmised saab õpipoiss kutsekoolist juurde. Et selline õpe saaks üldse toimuda, on vaja kooli ja praktikaetevõtete vahelisi usalduslikke ja mõistvaid suhteid.

Luu metsanduskool on üks aktiivsemaid töökohapõhise õppe pakkujaid, viis aastat tagasi alustades olid nende partnerettevõteteks Stora-Enso Timberi gruppi kuuluvad puidutööstusettevõtted, erametsaomanike liit ja SA Erametsakeskus ning mõned Tallinna haljastusfirmad. Nüüdseks on koostööpartnerite nimekirja lisandunud riigimetsa majandamise keskus (RMK), koos korraldatakse metsurikoolitust.

„Esiailgu pakkusime võimalust õppida saeliinioperaatoriks ja arboristik. Operaatorikoolitusega ajendas alustama paljude saeettevõtete koostöösoov ja tööjõupuudus – projekti algus viis aastat tagasi langes kokku ehitusbuumiga. Haljastusfirmades oli nende järele kogu aeg suur nõudlus,” rääkis Luua metsanduskooli töökohapõhise õppe juhtivõpetaja Aino Mölder. Hiljem lisandunud metsurikoolitusele ootavad palju metsaomanikud. Sellest, kas oskajaid metsureid on võtta või mitte, sõltub otseselt erametsa käekäik.

Luu kooli vanim metsurieriala õpi-

poiss on olnud 71-aastane erametsaomanik, kes sai nii koolitunnistuse kui ka kutsetunnistuse ja tegi silmad ette paljudele noorematele. Kutsetunnistus lubab oma töösikusi pakkuda mis tahes metsafirmale.

Kogu õpipoisikoolituse arendusprojekti tulemus Luua metsanduskooli jaoks oli 33 kooli- ja/või kutsetunnistust 56 alustanule. Kool sai väärt kogemuse ja mis seal salata: töökohapõhised õppurid annavad koolile olulist eelarvelisa.

Alates õpipoisikoolituse projekti lõpemisest 2008. aastal on Luual täiskasvanuõppe lõpetanud 26 arboristi (alustas 33) ja 40 metsurit (alustas 52). Uue, poolteist aastat kestva õppekava järgi hakkas eelmisel sügisel õppima 16 arboristi.

## Kõige alus on ettevõtte huvi

Narva kutseõppekeskus pakkus esimest korda töökohapõhist õpet 2007.–2008. aastal. Õppedirektor Riina Veidenbaum meenutas, et kool sai toona hea kogemuse toateenindajate, puidupingitöölise, keevitajate ja müüjate õppe korraldamisega. „Hiljem töökohapõhist õpet soovijate puudumise tõttu enam läbi ei viidud,” nentis Veidenbaum. Sellest sügisest oli kavas avada töökohapõhise õppe grupid keevitaja, elektriku, arvjuhtimisega (APJ) metallilõikepinkide operaatori ja soojusseadmete käitaja erialal neile, kel keskharidus juba olemas. „Soovijaid tuli ainult ühele erialale, alustame töökohapõhist õpet soojusseadmete käitaja ametist huvitatutele,” ütles kuseõppekeskuse direktor. „Külastame õppida soovijate tänaseid töökohti ja koostame eksperthinnangud



töökohapõhise õppe läbiviimiseks.”

Riina Veidenbaum on seisukohal, et töökohapõhise õppe osakaal peaks aasta-aastalt suurenema. Temagi peab siin äärmiselt oluliseks ettevõtte ja kooli koostööd. „Oskustöölise õpetamine töökohas annab õppijale eelised, ta saab vahetut praktilist teavet töökoha juhendajalt ning koolist teoreetilised teadmised. Kui ettevõtte-organisatsioonid tahavad oma töötajat koolitada, siis leitakse ka töökohtade juhendajad,” ütles ta.

Tööandjalt oodatakse valmisolekut anda õpipoisile koolipäevadeks vaba päev, võimaldada õppepuhkust ja leida sobilikud juhendajad, lisas Tallinna teeninduskooli kaubandusvaldkonna juhtivõpetaja Aive Antson. „Kooli poolt on juhendaja töö tasustatud, ka pakume tasuta juhendamisalast koolitust. Peeaegu sada protsenti meie töökohapõhistest õppijatest sooritab ka kutseksamid,” selgitas ta. Osa õppureid leiab tee kooli ise, teisi suu-

“

Töökohapõhine õpe sobib hästi neile, kes viimati omandasid oma alal teadmisi aastaid tagasi.

Foto: erakogu



Märkimisväärne osa metsuriõppest toimub mõistagi klassiruumist väljapool.

nab sinna töökoht. Sel õppeaastal on Tallinna teeninduskoolis töökohapõhiseid õppijaid koka, kelneri, baarmani, toiduainete tehnoloogi, müügikorralduse ja müügiesindaja erialal. Õppetingimused panakse paika kolmepoolse lepinguga, mille allkirjastavad kõik kolm osalist: õpilane, kool, töökoht. Kaubandusvaldkonnas näiteks on nn ettevõttepõhised grupid moodustatud Eesti Statoili, tarbijateühistute keskühistu ja R-Kioski juurde.

### Õpe sobib igas vanuses inimestele

„Töökohapõhises õppes võib õppida sõltumata vanusest, tööstaažist ja eelnevatest teadmistest. Tähtis on endapoolne soov ja tahe uusi teadmisi ning oskusi omandada. Võib öelda, et täiskasvanud ongi töökohapõhises õppes rohkem motiveeritud, nende õpiedukus on kõrgem kui vahetult pärast põhikooli või gümnaasiumi tulnutel,“ nentis Antson.

Juhtivõpetaja hinnangul on töökohapõhine õpe populaarne nende inimeste hulgas, kes väärtustavad enda arengut ja professionaalsust, soovivad olla oma erialal kompetentsed. See õpe sobib hästi töötajatele, kes viimati omandasid oma alal teadmisi aastaid tagasi ja tahavad nüüd ajaga kaasas käia. Samuti sobib see hästi erihariduseta inimestele. Kui inime-

“

Luu kooli vanim õpipoiss oli 71-aastane erametsaomanik. Mõistagi õppis ta metsuritööd.

ne on õppinud veterinaariks või juuksuriks, aga töötab nüüd hoopis kaupluses, siis on see hea võimalus omandada ametialased oskused töö kõrvalt.

Töökohapõhine õppija õpib samadel alustel kui koolipõhine õppija. 61-aastaselt õppijal – nii vana on olnud kõige vanem Tallinna teeninduskoolis õppija – on samad õigused ja kohustused kui 15-aastaselt kutsekooliõpilasel. Tal on õpilaspilet, ISIC-kaart ja võimalus saada nendega seotud soodustusi, ta võib taotleda stipendiumi ja kaugemalt tulija ka sõidusoodustust. Rääkimata sellest, et õppida saab tasuta.

Õpipoisikoolitust alustati pilootprojektiina seitse aastat tagasi. Aasta kulus ettevalmistustele ja peagi alustas seitsmes kutsehariduskeskuses 18 erialal õppimist 187 õpipoissi. Õppekavad olid lihvitud just nimelt selle õppevormi tarvis.

Paar aastat hiljem, 2005. aasta oktoobris, läks käima jätkuprojekt, mida rahastati Euroopa Sotsiaalfondist (enne Phare kaudu). Kolm aastat väldanud pro-

jekti osales 16 kutseõppeasutust üle Eesti, kaasatud oli 184 praktikaettevõtet. 30 erialal tegutses kokku 870 õpipoissi.

Lõviosa töökohapõhise õppetööst (ligi 70%) moodustab praktiline töö ettevõttes otsese juhendaja käe all, ühe meistri juures õpib kuni neli õpipoissi. Praegu pakub töökohapõhist õpet 13 kutseõppeasutust.



### Õpipoisi, õigemini -tüdruku lugu

Lea Väits lõpetas 1992. aastal loomakasvataja erialal toonase EPA. „Olen sellest sfäärist juba aastaid eemal ja endale mujalt rakendust otsinud,“ rääkis ta. „Võib ju mõelda küll, et ega diplom tööd ei tee, tähtis on ikka inimene, tema oskus olla õppimisvõimeline. Aga ikkagi on oluline valdkonnas, kus töötad, rohkem sügavuti minna. Ise ei tuleks üldse paljude asjade pealegi,“ põhjendas ta oma otsust minna uuesti õppima. Kui Lea nägi poe teadetahtvilt reklaamplakatit, oli lihtne otsustada: miks mitte minna müügikorraldust õppima, pealegi veel tasuta. Pakuti töökohapõhist õpet Tallinna teeninduskoolis.

Lea sõnul tähendab müügikorraldus kaubandusvaldkonnas päris palju hõlmavat baasharidust, mis sobib kõigile kaubandustöötajale. „Ma ei töötanud küll otseselt müügikorraldaja ametinime all, aga palju teadmisi sain õppides juurde küll, palju oli juba iseseisvalt töö käigus selgeks saanud. Igas töökohas on omad süsteemid, mis on õpitavad, aga koolis õppides saad oma nägemust avardada ja rohkem teadmisi,“ ütles Lea Väits.

Koolipäevi oli nädalas kaks. Kaubandust puudutavatele valdkondadele lisaks õpiti veel suhtlemisõpetust ja klienditeenindust, omandati teadmisi organisatsioonist ja juhtimisest, raamatupidamisest jm. „Kel on pere ja töö, sel ei ole nii palju aega, et istuda kõik päevad hommikust õhtuni koolis. Töökohapõhise õppe süsteem on väga paindlik ja saad ise oma koolitoid ja -tegemisi planeerida,“ oli ta valikuga rahul.

# Täiskasvanutele sobib töökohapõhine õpe

**Neli aastat tagasi seadustatud töökohapõhises õppes on lõputunnistuse saanud tuhatkond inimest. Kutseharidus on populaarsem ja mainekam kui kunagi varem, kinnitab haridus- ja teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonna juhataja Andres Pung.**

•• Mis seda kinnitab, et kutseharidus on Eestis tõepoolest populaarne, nagu viimase ajal räägitakse?

**Andres Pung:** Eesti kutseõppeasutused on muutunud tõelisteks elukestva õppe keskusteks, mis püüavad pakkuda paindlikke õppimisvõimalusi vägagi erinevate soovidega inimestele. Selle tõenduseks on nii noorte kui ka täiskasvanud õppijate järjest kasvav huvi kutseõppeasutuste võimaluste vastu. Augusti alguseks oli näiteks laekunud üle 12 400 sisseastumisaavalduse koolide poolt planeeritud 9900-le uuele õppekohale tasemeõppes. Täiskasvanute tööalase koolituse kursustele oleme aga kavandanud 2010. aasta teiseks poolaastaks 6046 õppekohta, mida rahastatakse Eesti riigi ja Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahenditest. Viimaseks mainitud kursused on rahva hulgas väga populaarsed ja need täituvad õpiku- või ühikuga kiiresti.

•• Kui palju võib Eestis olla kutseharidusega täiskasvanuid?

Esitan siinkohal järgmise näitaja: peaaegu 35 protsenti Eesti 25–64-aastasest tööealisest elanikkonnast ei oma kutse- või erialast hariduslikku kvalifikatsiooni, mis tähendab, et neil ei ole ühegi kutse- või kõrgkooli diplomit, nad on lõpetanud üksnes üldharidusliku keskkooli, põhikooli või ei oma põhiharidustki.

•• Mida kujutab endast õpipõisõpe?

Õpipõisõpe on väga levinud õppevorm paljudes maades, mitmetes Kesk-Euroopa riikides on see valdavaks kutseõppe viisiks. Eks siis Saksamaa, Austria, Taani jt riikide eeskujul püütakse seda rakendada ka nendes maades, kus õpipõisõpe on vähem levinud. Nii valmistati SA Innove eestvedamisel ette ESF-i toetatav projekt „Töökohapõhise õppevormi (õpipõisikoolituse) rakendamine kutseharidussüsteemis”, mille raames tegutseti aastatel 2005–2008 ja mis kujunes Eesti jaoks omamoodi pilootprojektiks.

Foto: haridus- ja teadusministeerium



Andres Pung

•• Kuidas sobib projekt Eesti oludesse?

Projekti raames osales koolitustel 870 õppijat, kellest jõudis lõpetamiseni 567. Partnerettevõtteid, kus õpipõisid töötasid ja õppisid, oli 184, õppeasutustest osales aga 16 kutsekooli. See näitas ka, et Eesti oludes sobib tegelikul töö ja silmaga nähtavatel tulemustel põhinev õpipõisõpe kõige paremini koolitüdimusega noortele või täiskasvanud inimestele. Töö ja õppimise ühitamine tagas ka teatava sissetuleku, mis on oluline just täiskasvanud õppijatele.

•• Mis on töökohapõhise õppe suurimad plussid ja miinused?

Suurimaks plussiks on kahtlemata see, et see õppevorm on palju individuaalsem

“

Töökohapõhist õpet pakutakse kõige rohkem kaubanduserialadel, mehaanikas ja metallitöös, majutuses ja toitlustuses ning kalanduses.

kui tavapärase koolipõhine õpe. Õppetööd saab kohandada just õppija ja ka ettevõtte huvidest lähtudes. Õppija saab arvestatava praktilise kogemuse, kuna suurem osa õppetööst toimubki vahetult töökohal, sealse juhendaja käe all. Ka ettevõtete suurem kaasamine õppetöösse on kindlasti positiivne. Miinuseks aga võib kujuneda see, et lähtutakse liigagi konkreetse ametikoha nõuetest ja õppija ei pruugi saada terviklikku ülevaadet ning teadmisi- oskusi õpitavast kutsealast. Viimast püütakse vältida just koolipoolse õppetöö abil.

•• Mida tähendas õpipõisõppe proovimine kutseõppeasutustele?

See oli neile kindlasti väga hea koostöökogemus, kuna eeldas sidemete loomist uute partnerettevõtetega, olemasolevatele lisaks. Ka õppekavade väljatöötamisse kaasasid koolid partnerettevõtteid, seega oli neil võimalus osaleda koolituse sisu kavandamisel, et see igati vastaks ettevõtete vajadustele. Kokkuvõttes töötati välja 65 õppekava. Head koostööd tuli koolidel arendada ka juhendajatega, kuna lõppkokkuvõttes vastutasid väljaõppe kvaliteedi eest ikkagi koolid – eksamil õppimistulemusi hinnates ja lõpudokumente välja andes.

•• Kui suur on huvi töökohapõhise õppe vastu praegu? Projekt lõppes juba 2008. aastal.

Töökohapõhine õpe on jätkanud ühe seadustatud õppevormina koolipõhise õppe kõrval. Kui 2007/08. õppeaastal oli töökohases õppes 400 inimest, siis aasta hiljem juba 673. Eelmisel, 2009/10. õppeaastal soovis sel viisil oskusi ja teadmisi saada 592 õppurit. Valdkondadest on õpipõisõpe paremini käima läinud kaubanduserialadel, mehaanikas ja metallitöös, majutuses ja toitlustuses ning kalanduses. Kokku õpib selles õppevormis veidi üle kahe protsendi kutseõppuritest.

Küsis Signe Kalberg

# Haapsalu kooliõpetaja käis Inglismaal kolledžis töövarjuks

**Haapsalu kutsehariduskeskuse inglise ja soome keele õpetaja Anu Suik astub tänava oma õpilaste ette innustatuna Inglismaa koolitunnis nähtust. Eriti meeldis talle – ja see toimis keeleõppes väga hästi –, et õpilased ka ise tunnis üksteist juhendasid.**

Kristiina Viiron

Kuigi Grundtvigi programmist rahastatav projekt, mille toetusel **Anu Suik** (pildil) möödunud õppeaasta kevadel võõrsile end täiendama sõitis, kannab nimetust teacher's shadowig (õpetaja vari – toim), ei olnud eestlase roll sugugi tunnis toimuvat vaikides jälgida. „Juhendasin gruppitööd, seletasin sõnade tähendust lahti,” selgitab Anu.

Õpetajaid-töövarje võõrustas Bourne-mouthis asuv Richard Language College, kus saavad keeleõpet need, kelle emakeel ei ole inglise keel ja kes soovivad oma inglise keelt täiendada. „Õpilased õpivad vastavalt sellele, millist taset nad soovivad saavutada,” täpsustab eestlasest töövari.

Tasemetest tuli kooli jõudes läbida ka Anul endal. Test kestis kokku neli tundi ning koosnes nii kirjalikust osast, grammatika- ja kuulamisülesannetest kui ka vestlusest. „Mul läks üldiselt hästi, sain üpris kõrge positsiooni,” märgib ta ja lisab, et kõrge taseme saavutamine ei olnud sugugi eesmärk omaette. Näiteks Hispaania, Poola ja Türgi õpetajate keeletase polnud testitulemuste kohaselt sugugi väga hea, ometi piisas sellest projektis osalemiseks.

## Palju grupitööd

Õpetajate töövarjuks oleku ja esimene nädal kulus ettevalmistusele. Kes soovis oma inglise keele hääldust lihvida, sai kolledžis õpetajate juhendamisel seda teha jms. Päeva teises pooles õpiti keeleõpetuse metoodikat, et osata tundi tõhusamalt läbi viia.

„Tundides tehakse palju grupitööd, ka

Foto: erakogu



paaristööd, palju on suhtlemist,” kirjeldab Anu Suik kolledži inglise keele tundi. Rühma püütakse komplekteerida nii, et ühest ja samast rahvusest õpilased kokku ei satuks. Või kui satuvadki, siis ei tohi nad omavahel emakeeles kõnelda. Ja näiteks küsimusele „mida tähendab *monkey*” (või mõni muu ingliskeelne sõna) õpetaja otse vastust ei anna, vaid laseb hoopis klassikaaslasel sõna tähendust selgitada stiilis „see on loom, kes ronib mööda puid ja sööb banaane”.

Anu märgib, et keeleõpe Richard Language College'is on loominguline protsess, kus tunni sisu võib sõltuda päevakajalistest uudistest. „Minu sealviibimise ajal purskas Islandil vulkaan ning see võeti tunnis kohe teemaks,” meenutab ta.

Inglismaal nähtut-kuuldu rakendas Anu Suik oma tundides juba kevadel. „Edaspidi plaanin teha rohkem rühma- ja paaristööd, et ka tagasihoidlikumad saaksid rääkida. Kindlasti toon teemasid sisse igapäevaelust ja sündmustest ning seostan neid nii varasemate teadmiste kui ka uue teemaga,” kinnitab ta. „Mõistekaardid, ajurünnak teadmiste väljaselgitamiseks, näitlikustamine – need on meetodid, mida ma siiani väga palju rakendanud ei ole, aga pärast koolitust on julgust kasutusele

võtta. Väga oluline koht on ka refleksioonil (oma mõtiskluste ja elamuste analüüsil – toim) ja sellel, et õpilased oskaksid iseendale eesmärgi seada. Minu jaoks on oluline, et ma oleks klassi ees toetav-delegeeriv õpetaja.”

Kevadise satsiga õpetaja töövarjuks käinute seas oli Anu ainus eestlane ning pälvis suurt tähelepanu. Nii õpetajad kui ka õpilased tundsid huvi, milline on Eesti eluolu, ja Anu jagas lahkelt selgitusi. Saadud kogemusele lisaks hindab ta reisil sõlmitud tutvusi – mitme osalenuga hoiab ta praegugi sidet.

Grundtvigi programmi jaoks projekti kirjutamist küll peljata ei maksa, kinnitab Anu: „Ja kui ei saagi kõigest aru, siis Archimedese sihtasutusest kohe aidatakse.” Esmalt aga tuleb saata koolituse organiseerijale e-kiri oma andmetega (kes sa oled, kus õpetad jne) ja teatega, et soovid osa võtta kõnealusest koolitusest või kursusest. Kui sihtkohast on tulnud vastus, et neil on veel koolitusele kohti ja oled kandidaadina sobiv, võib alles hakata Archimedese taotluspabereid täitma.

## Mis on Grundtvig

•• Grundtvig on Euroopa elukestva õppe programmi täiskasvanuhariduse allprogramm. Eesmärk on edendada täiskasvanud õppijate ja täiskasvanute koolitajate koostööd partneritega teistest Euroopa riikidest, laiendada täiskasvanute õppimisvõimalusi ning tõsta täiskasvanuhariduse kvaliteeti ja populaarsust Euroopas.

•• Allprogrammi alla kuuluvad: a) täiskasvanute tasemekoolitus (hilisem põhi-, kesk-, kutse- või kõrghariduse omandamine täiskasvanute gümnaasiumides, kõrgkoolide avatud õppe või kaugõppeosakondades jm); b) tööalane koolitus (töölaseid teadmisi ja oskusi täiendavad koolituskursused, kuid mitte erialaste kutseoskuste arendamine); c) vabahariduslik koolitus (isiksuse arengule suunatud mitteformaalne, informaalne ja huviharidus).  
Vaata lähemalt sihtasutuse Archimedes kodulehelt: [www.archimedes.ee](http://www.archimedes.ee)

# Kuidas siis ikkagi toimib VÕTA?

Viimasel ajal on kriitika turmtule alla jäänud VÕTA, mis olevat nii kontimurdev, et parem on kõik õppeained lihtsalt uuesti läbida. Kes selle läbi teinud, vaidleb vastu.

Ave Schmidt

VÕTA – varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise idee on lihtsustada katkenud haridustee jätkamist ja toetada elukestvat õpet – inimesel on võimalik õppekava täitmiseks esitada varem läbitud koolitusi, kursusi, seminare ja töökogemust. Ometi on siin-seal kõlanud arvamus, et tunduvalt hõlpsam on käia loengutes ja minna eksamile, kui veeta tunde ajuksid ragistades VÕTA taotlusvormi taga ning ajada kokku vajalikke dokumente.

Tallinna tehnikaülikooli elukestva õppe spetsialist Hanna-Hulda Reinkort usub, et arusaam VÕTA keerukusest põhineb mõne üksiku inimese negatiivsel kogemusel. „Dokumente ei tule esitada niisama. Kui

## Vaidlen neile, kes väidavad, et VÕTA on bürokraatlik, kõvasti vastu

Jane Snaith,  
Tallinna tehnikaülikooli  
bakalaureuseõppe avaliku  
halduse õpilane:

„Läksin eelmisel aastal Tallinna tehnikaülikooli avalikku haldust õppima. Õppisin samas koolis aastaid tagasi majandust, ja selgus, et kõik alusained on juba omandatud. VÕTA (varasema õpi- ja töökogemuse arvestamine uute õpingute läbimisel – toim) tähendas võimalust õppekavas korduvad ained teist korda läbimata jätta.

Küsisin kohe nõu VÕTA konsultandilt, kes saatis mind kõigepealt tehnikaülikooli arhiivi õpingukaardi järele. Teatud ajahetkest on andmed küll elektroonilised ja neid saab dekanaat ise välja võtta, kuid mina õppisin ülikoolis umbes 20 aastat tagasi. Õpingukaardiga pöördusin dekanati, kus otsustati, milliseid varem läbitud aineid saab õpingutes arvestada. Päris mitmed ained haakusid, sain üle kanda ligikaudu 30–40 ainepunkti.

Sain arvestada õpingutes ka töökogemust. Minu õppekavas oli mittetulundusühinguid puudutav ainekursus. Kuna olen ise ühe MTÜ üles ehitanud ja seetõttu väga hästi kursis, kuidas see toimib, leidsin, et mul ei ole termineid üle korrata.

Läksin ülikooli kodulehekülje VÕTA-t



Fotod: erakogu

tutvustavale lehele. Juhiseid lugedes võib tõesti esialgu tunduda, et tegemist on keerulise ja pika protsessiga. Siinkohal tulebki appi VÕTA konsultant, kes seletab protsessi väga lihtsalt ära ja aitab palju. Konsultant soovitas töökogemuse ja selle kaudu õpitu kirja panna ning meili teel vastava aine õppejõule saata. Kirjutasin sellest, millega ma MTÜ-s tegelenud olen

“

Tuleb maha istuda, süveneda ja mõelda, et mida siis töökogemusest saanud olen.

ja mida nii õppinud. Samuti selgitasin tööõpitu põhjal, kuidas kolmanda sektori organisatsiooni üles ehitada ja selle tegevuspõhimõtteid. Eneseanalüüsil ja õpitu kirjeldamisel olid mulle abiks õppeaine väljundid – selle järgi saab kõige paremini aru, kas varem omandatu haakub õppeainega või mitte. Õppejõud leidis, et minu teadmised on piisavad, ja andis nõusoleku töökogemust arvestada.

Vaidleksin väga vastu neile, kes väidavad, et VÕTA on keeruline, bürokraatlik ja raskesti teostatav. Ainepunktid saab ju tegelikult niisama kätte – ei pea käima loengutes ega tegema eksameid. Endal tuleb ka ikka vaeva näha. Tuleb korra maha istuda, süveneda ja mõelda, et mida ma selle töökogemusega, mida tahan üle kanda, siis tegelikult saanud olen. VÕTA ei tohiks vähendada kõrgharidusõppe usaldusväärust. Aine ülekandmise lihtsus või keerulisus sõltub kindlasti ka väga palju kooli vastutulelikkusest ja abivalmidustest.”



inimene ei käi loengutes ja ega tee eksameid, peab ta põhjendama oma pädevust valitud õppeaines. See ei ole palju palutud. Kui teadmisi ei ole ja põhjendada on raske, siis tulekski ehk ained uuesti läbida,” arvab Reinkort.

Igal taotlejal tuleb täita VÕTA taotlusvorm, sinna peab märkima varem läbitud õpingud, erialase täiendusõppe või töökogemuse. Kui varem läbitud ainekursuste arvestamine õpingutes taotlejalt põhjalikku analüüsi ei nõua, sest ülikoolide õppeainete väljundid on selge sõnaga paika pandud, siis keeruliseks võib osutuda just töökogemuse tõendamine ja analüüsimine.

„See kui inimene on kuskil varem töötanud, ei tähenda, et talle antakse selle eest kohe diplom vastu. Ei piisa üksnes

tööülesannete loetlemisest. Oluline on põhjendada, et töökogemus vastab valitud aine väljunditele,” rõhutab Tallinna ülikooli akadeemiline nõustaja Mari-Liis Keskspaik.

Kui taotluse nõuete täitmine keerukaks osutub, saab alati oma küsimustega pöörduda ülikoolides tegutsevate VÕTA nõustajate poole. „Inimesed, kes meie poole pöörduvad, saavad aru, et kui süveneda, siis on kogu VÕTA protsess äärmiselt loogiline ja seal ei ole midagi kontimurdvat,” julgustab Keskspaik.

**Loe ka:** „Kõrgkooli tagasimineku muudab lihtsamaks VÕTA”, Õpitrepp, september 2009. Internetist leiad artikli aadressilt: [www.andras.ee/opitrepp](http://www.andras.ee/opitrepp)

### Tasub teada

#### VÕTA KOHTA SAAB INFORMATSIOONI:

- ülikoolide VÕTA nõustajatelt;
- ülikoolide kodulehekülgede VÕTA lehel;
- SA Archimedese veebilehelt <http://vota.archimedes.e>, kust leiab elektroonilise käsiraamatu VÕTA taotlemise kohta ja linke e-kursustele, kus räägitakse nii VÕTA taotlusprotsessist kui ka õpetatakse eneseanalüüsisioskusi.

#### VÕTA PROTSESS KOOSNEB

##### JÄRGMISTEST ETAPPIDEST:

- taotleja nõustamine ja eneseanalüüs
- taotluse koostamine ja esitamine
- taotluse hindamine
- otsuse tegemine ja tagasiside andmine
- otsuse vaidlustamine (vajadusel)

# Tuleb olla ettevõtlik ja osata abi küsida

Rille Raaper,  
Tallinna ülikooli andragoogika  
eriala magistrant:

„Kasutasin VÕTA-t magistriõppes nii töökogemuse kui ka varasemate õpingute arvestamiseks. Õppekava jälgides avastas, et kohustusliku õppeaine – meetodid täiskasvanute koolituses – sisu ja eesmärgid on mul juba suuresti saavutatud ja läbi töötatud. Olin sellesarnast ainekursust juba andragoogika bakalaureuseõppes võtnud ning puutunud valdkonnaga tihedalt kokku ka praktikas – viisin läbi koolitusi õpetamise ja õppimise võimaluste teemal.

Seetõttu tundus mõistlik asendada tuttav õppeaine millegi uue ja huvitavaga.

Esimese etapina pöördusin õppeainet andva õppejõu poole. Üheskoos jõudsime järeldusele, et VÕTA on minu jaoks asjakohane võimalus. Õppejõud soovitas suhtuda VÕTA taotlemise protsessi kui võimalusse õppida. Ta soovitas koondada kõik taotletava ainega seonduvad töökogemused mappi ning luua VÕTA protsessist n-ö lisaväärtus ka enda jaoks.

Õppejõuga konsulteerimisele järgnes põhjalik tutvumine ülikooli kodulehel oleva informatsiooniga. Loetust mõistsin, et suurt tähelepanu tuleb pöörata kogemuse tõendamisele ehk eneseanalüüsile. Sama kinnitas mulle ka ülikooli akadeemiline nõustaja, kelle poole enne taotlusvormide



täitmist pöördusin. Nõustajalt sain soovitusi, kuidas taotlusvormi edukalt täita.

Kõige aeganõudvam etapp selle juures oligi töökogemuse tõendamine – dokumentide koondamine (töölepingud, koolitusprogrammid vms) ning põhjaliku eneseanalüüsi kirjutamine. Kogemusel ei ole VÕTA protsessis väärtust, kui seda ei ole õppimise ja õpiväljundite saavutamise perspektiivist lähtuvalt põhjalikult analüüsitud. Analüüsiga ju tõestataksegi, kuidas varasem kogemus on võimaldanud jõuda arvestatava õppeaine eesmärkideni. Minule oli abiks see, et võtsin töökogemuse kirjeldamisel kõrvale ainekursuse väljun-



Mind tunnustati mapi koostamise kui uude lähenemise eest.

did. Proovisin töökogemust nende raames mõtestada, analüüsida, mida töökogemus mulle on andnud. Kui esmane eneseanalüüs sai tehtud, näitasin seda VÕTA nõustajale, kes jagas veel mõningaid näpunäiteid ja andis siis minu taotlusele ning analüüsile rohelise tule. Järgnes mõni päev ootamist ning peagi sain teada, et hindamiskomisjon rahuldab mu taotluse. Mind tunnustati ka mapi koostamise kui uude lähenemise eest.

VÕTA taotlemise protsess pani proovile minu eneseanalüüsi võime. Hea on see, et taotleja ei ole selles protsessis ükski. Tuleb olla ainult ettevõtlik ja osata abi küsida. Nõu ja abi saab alati VÕTA nõustajatelt. Lisaks saab põhjalikku informatsiooni nii VÕTA lehel kui ka koolitustelt, kuid igaüks peab ennekõike siiski ise oma taotlusvormiga tööd tegema. Soovitan põhjalikult tutvuda taotletava õppeaine õpieesmärkide ja -väljunditega ning analüüsida oma kogemust lähtuvalt küsimusest „Kuidas võimaldas minu kogemus õpiväljundeid saavutada?” See oli vähemalt minu jaoks VÕTA protsessis õnnestumise võti.”

# Veebipõhine keeleõpe täiendab traditsioonilisi kursusi

Fotod: erakogu, iStockphoto

Viimastel aastatel on palju uuritud, kuidas kasutada keeleõppes ära arvuti võimalusi ja eeliseid. Suve lõpus teatas keelefirma Multilingua oma koostööst maailmas hästi tuntud keeletehnoloogia arendajaga Auralog, õppija jaoks tähendab see tänapäevaseima Tell Me More'i keeleõppeportaali võimalusi. Tõsi, seda vaid Multilingua keelekursustele minnes.

Kõnekas on asjaolu, et seda Auralogi keeleõppeportaali kasutab maailmas üle seitsme miljoni õppija. See on menukas oma praktiliste ja eluliste õppetükkide poolest, koostööd tehakse näiteks EuroNewsiga.

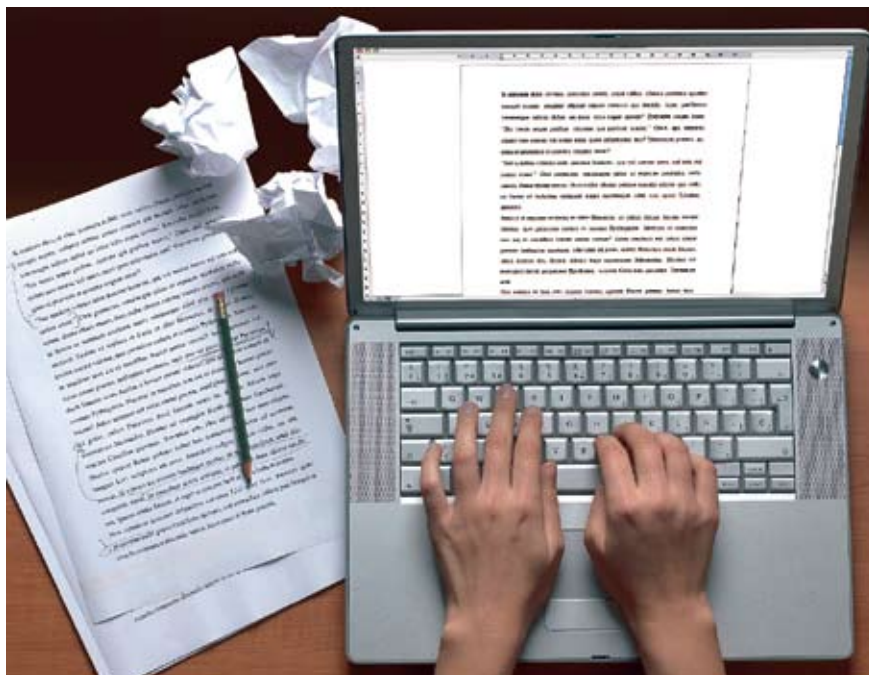
## •• Multilingua turundusjuht Saskia Undusk (pildil), miks peaks keegi üleüldse õppima keelt internetis?

Keeletunnid grupiõppes ei võimalda alati piisavalt

paindlikkust ja vastutulekut õppijate individuaalsetele soovidele. Kiire elutempo juures on inimestel raske keeletunnis ka alati kohal käia. Samas nõuab sorava keeleoskuse saavutamine aega ja pühendumist ning pidevat praktiseerimist ja enesega tegelemist. Siin tulevadki appi veebiprogrammid. Võimalus õppida endale sobival ajal ja sobivas kohas lisab üksjagu mugavust. Lisaks saab internetis keskenduda just sellele, mis konkreetsetelt rohkem tähelepanu vajab.

## •• Kuidas see toimib?

Iseseisvalt saab õpiportaalis arendada kõiki osaoskusi, alustades kirjutamisest, millele keeletundides vähem tähelepanu pööratakse, ning lõpetades rääkimise



ja häälduse harjutamisega. Tänapäevastes keeleprogrammides on välja arendatud kõnetuvastus, mis võimaldab iseseisvalt läbi teha isegi dialooge – partneriks on arvuti –, et harjutada õiget hääldust ja kuulamist. Harjutusi tehes on õppijale toeks n-ö virtuaalne tuutor – programm annab vajaduse korral juhiseid ja parandab automaatselt keeleõppija vigu.

## •• Kuidas kasutab keeleõppeportaali keeltekool? Milline see tund välja näeb?

Seome Tell Me More'i keeleõppeportaali harjumuspärase kursustega. Tulemuseks on uus õppevorm, mille nimetasime Multi-More'i kursuseks. Jätsime alles parima osa oma auditoorsetest tundidest: väikesed grupid, palju suhtlemist ja kõnelemisaega tunnis, et õppijad saaks julguse võõrkeeles suhelda – keeletund nagu hea keeletund ikka. Klassis on õpetajal arvuti selleks, et kasutada audiomaterjale, vaadatakse näiteks videoid. Õppijad tunnis arvuti taga ei istu, õpiportaali logib igaüks sisse kodus ise, selle kasutamine iseseisvalt on üsna lihtne. Esimeses tunnis teeb õpetaja ka portaali lühitutvustuse, kõik saavad igaks juhuks koju kaasa kasutusjuhendi (nt kui-

das portaal is navigeerida, milliseid võimalusi see pakub jne). Ja kui vaatamata sellele peaks tekkima tehnilisi tõrkeid, tulevad IT-spetsialistid appi. Et teha portaal is harjutusi oma häält kasutades, tuleb esmalt arvutisse alla laadida hääletuvastuskomponendid, vaja on mikrofoni. Kõike muud saab teha lihtsalt oma õppeportaali sisse logides.

Muidugi on õppeprogramm portaal is kooskõlas keeletundide õppekavaga, aga iseseisvat õppeprogrammi saab kohandada igaüks vastavalt oma huvidele ja vajadustele.

## •• Õpetajat polegi tulevikus vaja?

Kindlasti ei tasu eeldada, et tänapäevased tehnoloogilised võimalused hakkaksid tulevikus täielikult keeletunde või -kooli asendama. Samuti ei tasuks iseseisvat tööd hõlbustavate tehnoloogiliste abivahendite pärast vähendada kontaktunde õpetajaga. Keeleõppe internetipõhised lahendused võivad olla küll väga innovaatsed ja kompleksed, kuid parim tulemus saadakse ikkagi eri õppemeetodite kombineerimisel.

Küsis Agne Narusk

# Meeskonnaga ruumist välja. Laevakoolitusele näiteks

**Meeskonnakoolituse „Uus kurss“ korraldajad viivad oktoobri algul oma kursuslased laevaga Rootsi ja lubavad kätte anda suuna, kuidas viia tulemuslikult ellu kolme järgmise kuu olulisimad projektid. Korraldaja Kristjan Otsmanni sõnul pole nii suures mahus koolitust teadaolevalt varem laeval tehtud.**

Kristiina Viiron

Nn saali- või auditooriumikoolitustega harjunud eestlastele on laeval toimuv mitmes mõttes eriline: osavõtma oodatakse 40–50 meeskonda eri elualadelt ning koolitus toimub laevareisil Tallinn-Stockholm-Tallinn. Eriti rõhutab Kristjan Otsmann aga koolituse kompaktsust – eesmärk on, et osalejad saaksid enda jaoks selgeks, kuidas üks või teine projekt konkreetselt teoks teha.

„Me ei käsitle koolitusel üksnes hirmudega toimetulekut, ajajuhtimist vms. Kui tahad oma meeskonnaga midagi ära teha, siis neid „tükke“, millega arvestada, on palju,“ rõhutab Otsmann. „Koolitusel saame selgeks, millised on meeskonna kui koosluse tugevused ja nõrkused, mida meeskonnaliikmed kardavad, mis neid takistab. Meil kõigil on nõrgad küljed ning kui üksteise konnasilmi teame, saame neile astumist vältida. Iga meeskond mõtleb koolitusel kolme kuu kõige olulisema projekti eesmärgi läbi ja koolituse lõpuks on igaühel selge, milline on tema roll, et see projekt ka ellu viia.“

Otsmanni sõnul pole tema teada nii suures mahus koolitust Eestis varem laeval korraldatud. „Ühtpidi on koolitus laeval sümbolise tähendusega – oleme ju kuhugi teel, teistpidi on see praktiline – ei saa poole pealt ära minna,“ märgib Otsmann. Peale tema tegelevad meeskondadega Indrek Rahi, Kristel Rannamees ja Lembi Ruubel. Juhendamist stiilis „Mine sinna, tee just seda!“ ei kasutata; eesmärk on, et meeskonnad ise toimivad lahendused

Hillar Metsa joonistus



välja töötaksid. „Tahame aidata meeskondadel avastada ühiselt tegemise jõudu,“ täpsustab Otsmann, et korraldajatel on vaid organiseeriv ja suunav roll.

## 40–50 meeskonda korraga

„Teeme kolme asja. Esiteks lööme lahti oma „tööriistakasti“, kust iga meeskond saab võtta endale vajaminevaid nii-öelda tööriistu. Näiteks eesmärgistamise tööriista: kuidas sõnastada üheskoos tegutsema õhutavat eesmärki ja kuidas kokkuleppele jõuda, et kõik tunneks, et see on meie eesmärk,“ selgitab ta. „Ühe tööriistana vaatame meeskonnaliikmeid DISC-i mudeli järgi. DISC jagab inimesed nelja arhetüüpi, igal on omad tugevused ja nõrkused. Saame teada, milline ma olen, millised on minu tugevused ja nõrkused, millised on minu meeskonnakaaslaste tugevused ja nõrkused ning millised on seeläbi meie meeskonna tugevused ja nõrkused, mis arendamist vajab jne.“

Otsmann jätkab: „Teise asjana aitame meeskondi heade ja ajatute küsimuste esitamise, suunamine, et meeskonnad leiaks ise need küsimused endas üles. Kolmandaks tuleb koolitusele ju 40–50 meeskonda ning omavahel suheldes saavad inimesed üksteiselt häid mõtteid. Näiteks

kaubanduse meeskond saab häid ideid panga meeskonnalt. Ideid inimestel on, mida üksteisega jagada!“

Üks meeskonnaharjutus on plaanis teha ka Stockholmis: iga meeskond läheb konkreetse ülesandega Rootsimaa pealinna avastama.

Otsmanni sõnul on erandlik seegi, et koolitusreisist osa võtnud meeskonnad saavad juhendajailt vajaduse korral ka hiljem nõu ja suuniseid; aasta alguses toimub jätkuüritus. Koolitaja hinnangul võiks laeva tulekule mõelda meeskonnad, kel on põhjust iseendalt küsida, miks nende asjad saavad pidevalt ülejalla ja viimasel hetkel valmis.

## Reisikoolitus laseb kõigele vaadata eemalseisja pilguga

•• Reisikoolitusi tavatseb korraldada ka Rain Stúdio Koolitus OÜ. Firma tegevjuhi Marju Käärsti sõnul on reisikoolitused olnud selgelt sellise sisuga, mis nõuavad keskendumist iseendale ja oma tööle (eesmärgid, hoiakute ja käitumise muutmine jne). See nõuab eraldumist oma igapäevases keskkonnast, et vaadata kõigele n-ö eemalseisja pilguga „Selleks on kaks võimalust – kas minna siin väljasõidukoolitusele turismitalu või spaahotelli, mis tuleb aga suhteliselt kallis. Või minna näiteks Egiptusesse päikese alla. Sageli langeb tellija valik sel puhul välisreisi ka suks,“ tõdeb Käärst.

•• Koolitaja märgib, et oli algul natuke skeptiline, kas kursuselased reisil olles ikka osalevad aktiivselt või eelistavad rannas lehada. Tegelikult aga on inimesed olnud asjast vägagi huvitatud. „Keegi ei viska raha tuulde, kui ollakse koolituse eest maksnud, siis tahetakse ikka osaleda ka,“ sõnas ta.

•• Hiljuti sõitis üks grupp Portugali, koolituse teemaks „Tervis ja psüühika“. „Koolitusreisid on levinud kogu maailmas, Coca-Cola kompanii teeb valdava osa oma koolitustest väljasõidul,“ teab Marju Käärst.

# Tarbijat lahutab infost üksnes väike hiireklõps

Foto: Signe Kalberg

**Pahatihti küsitakse tarbimisnõu alles siis, kui tõsine probleem on juba käes – enam ei tule kuidagi rahaga välja, teenindaja on tüsastanud või seistakse silmitsi üle jõu käivate lepingutega.**

Signe Kalberg

Kaupade ja teenuste vaba liikumine Euroopa Liidus (EL) tähendab meie jaoks seda, et Eesti kui ühe liikmesriigi tarbijate ees on lahti kogu EL-i siseturg. Sellel pakutav suur valik ning kasvavad reisimisvõimalused kutsuvad järjest rohkem ostma n-ö üle piiri. Järjest avaramaks muutuvad võimalused osta kaupa või teenust interneti vahendusel. Et tarbijad tunneksid end teistes EL-i liikmesriikides sama kindlalt kui koduriigis, on loodud Euroopa tarbijakaitsekeskused.

Eestis kaitseb teisest riigist ostjaid tarbijakaitseameti juurde loodud EL-i tarbija nõustamiskeskus, mille peamiseks ülesandeks on lahendada piiriüleseid tarbijakaebusi. Keskuse teenused on tasuta ning keskus kuulub üleeuroopalisse võrgustikku (*European Consumer Centres Network*). Pakutakse täisteenindust: informatsiooni tarbija õigustest EL-i liikmesriikides; nõustamist, kuidas piiriüleste ostudega seotud probleemide korral käituda; vajadusel konkreetsete kaebuste lahendamist või vahendamist asjaomastele asutustele ükskõik millises EL-i liikmesriigis jne. Näiteks 2007. aastal tuli võrgustikule tegeleda enam kui 55 000 juhtumiga, sealhulgas vastata nii infopäringutele kui ka kaebustele. Kõige problemaatilisem valdkond on lennureisid, sealhulgas pagasiga seonduv – 22 protsenti kõigist käsitletud kaebustest ja vaidlustest on seotud just selle sektoriga.

Kasulikke õpetusi ja praktilisi ülesandeid igapäevaelus toimetulekuks sisaldab tarbijatele mõeldud e-õpik Dolceta.eu ([www.dolceta.eu/eesti/](http://www.dolceta.eu/eesti/)). See veebipõhine õppevahend toimib kõikides Euroopa Liidu



Hanna Turetski ja Marge Kõrvits

riikides, tuleb vaid menüüst valida keel, milles lugeda tahetakse. E-õpik on mõeldud kõigile iseseisvaks õppimiseks, infomaterjal on kohandatud riigi oludele ja õppekavale vastavaks. Kuid veebilehelt leiab ka näpunäiteid tarbijapädevuse arendamiseks ning juhtnööre, kuidas kavandada ja anda tarbijaõpet erinevas eas inimestele.

## Rahaasjad internetis

Tarbijakaitseameti tarbijapoliitika ja avalike suhete osakonna juhataja Hanna Turetski sõnul on Dolceta esimene ja ainus sedalaadi portaal, kust saab ülevaate kõikidest tarbijaga seotud valdkondadest. „Kui näiteks SMS-laenudest või siis meeelahutusteenustest on räägitud aastaid, ei vaevu inimesed asjasse süvenema enne, kui häda käes,“ möönis ta. Turetski lisas, et Eestis kahjuks ei ole veel Põhjamaade head äritavad juurdunud – ettevõtjad püüavad arvestada eelkõige enda huvidega.

Kuid eriti suurt tuge pakub Dolceta riiklik vabavara õpetajale, kes saab siit välja otsida vajaliku õppematerjali eärühma, raskusastme, teema või viktoriini sisu järgi. Neid saab kasutada klassis või e-õppe-na. „Pädevuspõhine tarbijakoolituse mudel katab nelja valdkonda: rahakasutus, tervis ja turvalisus, vastutustundlik tarbimine ning teenuste kasutamine,“ selgitas

Dolceta.eu koordinaator, Tallinna ülikooli avatud tasemeõppe valdkonnajuht Marge Kõrvits.

Tänapäeval on n-ö kuum teema finantskirjaoskus, paraku pole tarbijal mitte alati piisavat ettevalmistust, et sellis üsnagi keerulise maailmaga toime tulla. Tugev abimaterjal on finantsinspeksiooni veebileht [www.minuraha.ee](http://www.minuraha.ee), mis jagab õpetust kindlustamise, laenuvõtmise, pensionipõlveks säästmise, investeerimise teemadel. Süveneda võiks ka pankade kodulehel viidatud eraisikule mõeldud finantsteabesesse, interneti pensionikeskuse teabesse ([www.pensionikeskus.ee](http://www.pensionikeskus.ee)) ning lugeda läbi [www.pere-eelarve.eu](http://www.pere-eelarve.eu) materjalid.

## Tarbijale kasulikud lingid

- [www.nip.ee](http://www.nip.ee) – noortele koostatud, kuid suurepäraselt infot ka mis tahes elueas inimesele jagav portaal (toetused, töötus, kutsevalik, tõrjutus, pension jpm)
- [www.nupukas.ee](http://www.nupukas.ee) – noorele tarbijale mõeldud keskkond, harjutamist ja teadmisi
- [www.consumer.ee](http://www.consumer.ee) – Euroopa Liidu tarbija nõustamiskeskus (nurjunud lennureis, kadunud pagas; tüsastamine internetikaubamajas; teisest riigist ostetud ja tehniliselt sobilikuks osutunud auto, pangaasjad jpm)
- [www.minuraha.ee](http://www.minuraha.ee) – finantsinspeksiooni veebileht kindlustamise, laenuvõtmise, pensionipõlveks säästmise, investeerimise jms teemadel
- [www.bioneer.ee](http://www.bioneer.ee) – keskkonnasõbralikud lahendused säästlikuks tarbimiseks
- [www.dolceta.eu/eesti/index.php](http://www.dolceta.eu/eesti/index.php) – veebipõhine info ja õppematerjal tarbimisega seotud teemadel
- [www.ampser.ee](http://www.ampser.ee) – koolinoorte tervisliku toitumise arvesti
- [www.pegi.info](http://www.pegi.info) – üleeuroopaline mänguteabe süsteem, kust arvutimängu ostmist plaanides leiab infot, mis vanuserühmale see on sobilik. Märkisüsteemi kaudu saab aimu ka mängu sisust.
- [www.envir.ee/emas](http://www.envir.ee/emas) – ökomärgised NB! Anna toimetusele teada tarvilikku internetikeskkonda viivast lingist, jagame seda teiste lugejatega.

# Kuus levinumat küsimust õppelaenu kohta

## 1. KELLEL ON ÕIGUS ÕPPELAENU TAOTLEDA?

Õppelaenu on õigus saada Eesti kodanikul või Eestis elamisloa alusel viibival tudengil, kelle õpingud kestavad õppekava järgi vähemalt üheksa kuud.

Laenu saavad tudengid, kes õpivad täiskoormusega õppes Eesti avalik-õiguslikus ülikoolis, rakenduskõrgkoolis, erakooliseaduse alusel tegutsevas eraülikoolis või erarakenduskõrgkoolis, õppekeskhariduse baasil riigi- või munitsipaal-kutseõppeasutuses või erakooliseaduse alusel tegutsevas erakutsekoolis. Samuti on õigus õppelaenu taotleda tudengitel, kes õpivad välisriigis eespool nimetatud õppeasutuses.

Õppelaenu ei saa taotleda need, kes õpivad osalise koormusega või osalevad õppes vabakuulajana, ja ka mitte akadeemilisel puhkusel olles.

Ehk siis: laenu saavad taotleda nii tsükliõppe, õhtuõppe kui ka avatud ülikooli õpilased, kes õpivad täiskoormusega, s.t täidavad õppekava vähemalt 75 protsendi ulatuses (teatud õppekavadel on nõutud 100 protsenti). Üksnes üliõpilased, kes on alustanud õpinguid enne 2003/04. õppeaastat, ei saa kaugõppes õppelaenu võtta. Õppelaenu ei saa võtta ka näiteks täiskasvanute gümnaasiumi õpilased, sest tege- mist on keskharidusega.

Õppelaenu saamine ei olene taotleja palgast ega töökoormusest.

## 2. KUI PALJU JA MILLAL SAAB LAENU TAOTLEDA?

Õppelaenu on õigus saada 15. septembrist järgmise aasta 1. juunini. Esimese aasta õpilased ja üliõpilased saavad õppelaenu 1. oktoobrist järgmise aasta 1. juunini. Hiljemalt iga aasta 1. augustiks kehtestab valitsus õppelaenu maksimaalsumma ühe laenu- taotleja kohta aastas. 2010/11. õppeaastal saab õppelaenu võtta kõige rohkem 30 000 krooni ehk 1917.35 eurot. See tähendab, et kui nominaalõpe kestab kolm aastat, saab igal aastal laenu 30 000 krooni (1917.35 eurot).

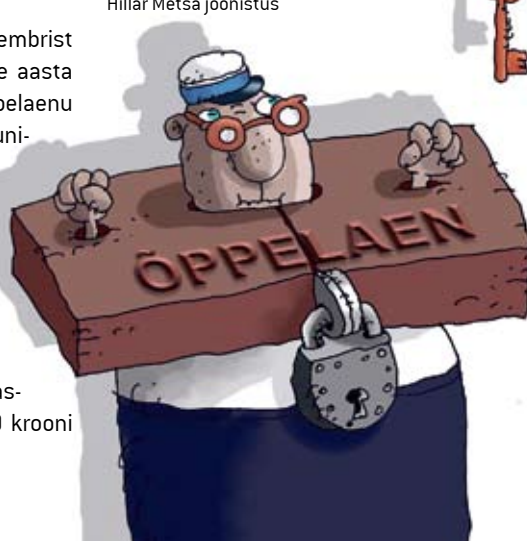
## 3. MITU KORDA SAAB ÕPPELAENU VÕTTA?

Õppelaenu on õigus saada ühel ja samal haridustasemel ja haridusastmel nii mitu korda, kui mitu õppeaastat on sealse õppekava läbimiseks ette nähtud (õppekava nominaalkestuse õppeaastate arvule vastav arv kordi).

Juhul kui laenu taotleja on varasemate (nii lõpetatud kui ka lõpetamata) õpingute kestel samal haridustasemel ja haridusastmel õppelaenu juba saanud, on tal edaspidi samal haridustasemel ja haridusastmel õpinguid jätkates (nt teise kõrghariduse omandamisel) võimalik õppelaenu taotleda selle võrra vähem (juba saadud kordade arvu võrra vähem). Arvestust peetakse alates 2004/05. õppeaastast.

**Näide:** oletame, et võtsite nimetatud 2004/05. õppeaastal (või hiljem) õppelaenu ja vahepeal pole selleks tarvidust olnud. Sellest sügisest omandate teist kõrgharidust täiskoormusega õppes, õppekava läbimiseks on ette nähtud neli aastat (nominaalkestus). Teie esialgsele kavatsusele iga aasta õppelaenu võtta tõmbab kriipsu peale asjaolu, et olete seda kord juba saanud. Seega antakse teile kuni lõpetamiseni õppelaenu kolm korda.

Hillar Metsa joonistus



“

Kui laenuvõtja soovib, peatatakse õppelaenu tagasimaksmine lapsehoolduspuhkuse, ajateenistuse või residentuuri ajaks. Intressi laenusumma jäägilt tasub sel ajal riik.

## 4. MILLAL PEAB HAKKAMA SEDA TAGASI MAKSMA?

Õppelaenu põhiosa tagasimaksmist alustatakse hiljemalt aasta pärast õpingute lõpetamisest, v.a juhul, kui selle aja jooksul minnakse edasi õppima. Põhiosa ja intressi makstakse panga koostatud laenu tagasimaksmise graafiku järgi, üldjuhul iga kuu võrdsete maksetena (annuiteetgraafik). Aega on selleks kaks korda nii palju, kui oli nominaalne õppeaeg (nt nominaalne õppeaeg neli aastat, laenu makstakse tagasi kaheksa aastat).

Kui õpingud katkestatakse, tuleb õppelaenu tagastada pooleteisekordse tegelikult õpitud aja jooksul. Kui laenuvõtja soovib, peatatakse õppelaenu tagasimaksmine lapsehoolduspuhkuse (kuni kolmeks aastaks pärast lapse sündi), ajateenistuse või residentuuri ajaks. Laenusumma jäägilt arvestatud intressi tasub sel ajal pangale riik.

## 5. KUST SAAB ÕPPELAENU VÕTTA?

Õppelaenu väljastavad Swedbank, Krediidipank, Nordea pank, Sampo pank ja SEB pank.

## 6. KUIDAS ON LOOD ÕPPELAENU KUSTUTAMISEGA?

Alates 1. juulist 2009 kustutab riik vaid nende õppelaenu, kellel oli selleks õigus juba enne 1. juulist ning kes esitasid selleks ajaks ka vastava avalduse. Seega uusi taotlusi õppelaenu kustutamiseks alates nimetatud kuupäevast esitada enam ei saa. Nende jaoks, kellel juba õppelaenu kustutati, ei muutunud midagi.

**Ave Schmidt**

Allikas: haridus- ja teadusministeeriumi veebilehekülj [www.hm.ee](http://www.hm.ee)

loe edasi

## TÄISKOORMUS JA OSAKOORMUS

- Enamikus Eesti ülikoolides on võimalik õppida päevases õppes ja tsükliõppes. Viimase alla käivad kaugõpe, õhtuõpe, õppimine avatud ülikoolis. On kõrgkoole, kus saab tarkust taga nõuda eksternina (nt Tartu ülikool).
- Õppida saab kas täis- või osakoormusega. Alates 2003/2004. õppeaastast immatrikuleeritakse kõik üliõpilased kas siis täis- või osakoormusega õppesse, seda ka tsükliõppes. See peab olema õppima asudes paigas.
- Koormus näitab õppimise kiirust. Täiskoormusega õppides täidab üliõpilane iga õppeaasta lõpuks õppekava arvestuslikust mahust vähemalt 75 protsenti (45 Euroopa ainepunkti – EAP – õppeaastas), osakoormusega õppides jääb õppemaht kuskil 50 ja 75 protsendi vahele (30–44 EAP õppeaastas), kõrgkooliti ja õppekavati võib see erineda.
- Iga ülikool võib nimetada õppekavad, mille alusel saab läbi viia ainult täiskoormusega õpet, ja õppekavad, mille alusel läbiviidavale täiskoormusega õppele esitatakse kõrgemad nõudmised. Nii näiteks on Tartu ülikool sellisteks õppekavadeks määranud arsti-, hambaarsti- ja proviisoriõppes järgitava. Iga aasta lõpuks peab täitma sada protsenti õppekava arvestuslikust mahust.
- Ülikooli astudes määrab tudeng ise, kas ta soovib õppida täis- või osakoormusega. Järgnevatel aastatel üliõpilane koormust ei vali, vaid ta viiakse üle täis- või osakoormusega õppesse vastavalt õppekava täitmise protsendile (seda kontrollitakse iga õppeaasta lõpus).
- Tudengi, kes riigieelarvelisel kohal täiskoormusega õppe nõudeid ei täida, viib enamik ülikoole osakoormusega õppesse. See tähendab ühtlasi riigieelarvelist kohta (välja arvatud nende õppekavade üliõpilased, kus on lubatud osakoormusega õpe).
- Siinkohal ongi oluline teada, et riigieelarvelisel kohal saab õppida üksnes täiskoormusega. Õppekoormusega omakorda on seotud rida soodustusi ja piiranguid.
- Täiskoormusega õppivad tudengid võivad taotleda õppelaenu ja -toetusi; tööandjad on kohustatud andma neile ka õppepuhkust.
- Osakoormusega õppivad tudengid reeglina õppelaenu ega -toetusi taotleda ei saa, küll aga on neil õigus õppepuhkusele. Erandina saavad õppelaenu taotleda need osakoormusega õppijad, kes



omandavad kõrgharidust õpetajakoolituse õppekava järgi kas avalik-õiguslikus ülikoolis, rakenduskõrgkoolis, eraülikoolis või erarakenduskõrgkoolis ja töötavad samal ajal vähemalt 18tunnise nädalakoormusega õpetaja, kasvataja vms alal (vt õppetootuste ja õppelaenu seadus).

### ÕPETTÖÖ VORMID

#### PÄEVANE ÕPE

Päevases õppes eeldatakse üliõpilase igapäevast osavõttu õppetööst.

#### TSÜKLIÕPE

See (kaugõpe, õhtuõpe, avatud ülikool) on õppevorm, kus õppetöö toimub kas regulaarselt paaril-kolmel öhtul nädalas ja/või nädalavahetustel või õppesessioonidena vastavalt õppekava ja sihtrühma eripärale. Iseseisva töö osakaal õpitulemuste saavutamisel on suurem kui päevases õppes.

Mõlemas – nii päeva- kui ka tsükliõppes – võib õppida kas täis- või osakoormusega. Enne 2003. aastat ülikooli sisseastunute puhul kasutatakse mõisteid statsionaarne õpe või kaugõpe. Väheste eranditega on tsükliõpe ülikoolis tasuline.

#### KES ON EKSTERN?

Ekstern ei ole üliõpilane, kuid tal on lubatud täita õppekava – sooritada eksameid ja arvestusi, kaitsta lõputööd või sooritada lõpuksam. Tartu ülikoolis näiteks võib eksterniks tulla iga soovija. Ühes õppeaastas võib teha aineid alla 30 Euroopa ainepunkti (st 20 ainepunkti) mahus ja/või sooritada lõpuksamit või kaitsta lõputööd. Kui ekstern tahab suuremas mahus õppida, peab ta taotlema immatrikuleerimist sisseastumise või vabde kohtade täitmise kaudu. Eksterni staatus antakse korraga semestriks või aastaks, õpe on tasuline. Õppekorralduslikes küsimustes laienevad eksternile üliõpilase õigused ja kohustused. Eksternina õppetöös osalemist kõik kõrgkoolid ei paku.

Allikad: Tartu ülikooli, Tallinna ülikooli, Tallinna tehnikaülikooli ning haridus- ja teadusministeeriumi kodulehed.

Koostas: Agne Narusk

### Laenaja kohustuslik portree

#### ÕPPELAENU TAOTLEJALE

##### ESITATAVAD NÕUDED:

- õppelaenu taotleja peab olema Eesti Vabariigi kodanik või pikaajalise elamisloa omanik;
- õppelaenu saamise õigus on täiskoormusega õppival õpilasel või üliõpilasel, kelle õpingute kestus on vähemalt üheksa kuud. Ta peab olema kantud nn õppelaenu saama õigustatud isikute nimekirja, mille haridus- ja teadusministeerium edastab pangale;
- õppelaenu saab ka õpetajakoolituse õppekava alusel kõrgharidust osakoormusega omandaja, kes töötab vähemalt 18-tunnise nädalakoormusega õpetaja või kasvatajana;
- laenusaja võib olla kehtiv õppelaenuleping ainult ühe pangaga;
- kui laenu taotleja on piiratud teovõimega, s.t alla 18-aastane, peab laenu taotleja seaduslik esindaja andma panga vormil taotlemiseks kirjaliku nõusoleku;
- akadeemilisel puhkusel viibijal ei ole õigust õppelaenu saada;
- õppelaenu ei saa taotleda õppelaenuvõlglane.

AVE SCHMIDT

### Õppelaenu võtab üha vähem üliõpilasi

- „Õppelaenude järsu vähenemise põhjuseks võib olla ilmselt nii üldine majandusolukord kui ka riigipoolne otsus lõpetada õppelaenude osaline kustutamine riigisektoris töötajatel ja seoses lapse sünniga,” arwab SEB panga eraisikulaenude äriarendusjuht Triin Messimas. „Täna võib väita, et õppelaenu võtavad tööpoolest vaid need õppurid, kellel seda tööpoolest õppimis- ja elamiskulude tasumiseks vaja on. Kergekäelisi laenuotuseid enam ei tehta.”
- Kui 2008/09. õppeaastal taotles SEB pangast õppelaenu 3700 tudengit, siis möödunud aastal sõlmis lepingu 1800 uut taotlejat.
- Swedbanki väikefinantseerimise osakonna juhataja Ago Samma sõnul näitab vähenev õppelaenulepingute arv, et noored on muutunud oma rahaasjades kaalutlevamaks ega kasuta laenuototeid enam nii kergekäeliselt, vaid leiavad ka muid viise, kuidas oma igapäevakulutusi katta.

AVE SCHMIDT

# Sügisõhtuid aitavad täita põnevad kursused rahvaülikoolis

Sel sügisel üllatavad rahvaülikoolid oma rikkaliku programmiga ka nõudlikuma maitsega huvilisi. Koolitusi leidub kõikkõimalikelt aladelt, Haapsalu sallist kuni Hiina meditsiinini. Rahvale mõeldud tasuta huviülikoole on Eestis paarikümne ringis, kursustele oodatakse eelkõige täiskasvanuid.

Ave Schmidt

Kuigi suurem osa rahvaülikoolide kursusi loenguid on mõeldud täiskasvanutele, on näiteks Tallinna rahvaülikooli programmis ka üks perekursus, kus kord nädalas ühiselt kunstiga tegeletakse. „Tallinlaste hulgas on sel sügisel väga suur tung just Hiina meditsiini ja tasakaalustatud toitumise loengutele, mis on kavas esmakordselt,” ütleb Tallinna rahvaülikooli koolitusjuht Ülle Võrno.

Haapsalu rahvaülikoolis saab sel sügisel peale traditsiooniliste põhikursuste avardada oma teadmisi ka muusika ja käsitöö valdkonnas. Esimaskordselt on võimalik õppida näiteks kitarrimängu, seebi valmistamist ja Haapsalu salli kudumist.

„Sallikursus on mõeldud iseäranis venekeelsele elanikkonnale. Väga oluline on kaasata ka neid elukestva õppe protsessi,” selgitab projekti tagamaid Haapsalu rahvaülikooli juhataja Heli Kaldas. „Loodame, et n-ö oma kursus ärgitab neid edaspidi osalema ka teistel koolitustel. Meile on oodatud õppima kõik, haridustase ei ole oluline ja vanusepiirang puudub. Tuleb julgus kokku võtta ja teha esimene samm.

Tartu rahvaülikooli selle hooaja koolitusprogrammist võib leida aukartust äratava uute koolituste-kursuste nimekirja: avalik esinemine, teadliku lapsevanema kursus, loengusari budismist, hennamaalingud, videograafia, bridži- ja malekursus, taimede ja seentega värvimise kursus. Silma jääb ka väga praktilise suunitlusega koolitus „Ellujäämise kunst”, kus käsitletakse näi-

Foto: Signe Kalberg



Hiina kalligraafia kursus

teks liiklemist, metsas äraeksimist, vee- ja tuleohutust. „Uudistest käib läbi liiga palju kurbi õnnetusjuhtumeid. Ennetada on alati lihtsam kui tagajärgi likvideerida ja nende-ga elada,” põhjendab valikut koolitus- ja projektijuht Laura Breede.

## Menukad täituvad täis

Tartlaste hulgas on iseäranis menukad leiva küpsetamine, lapitöö, kangastelgedel kudumine ja kõik kursused, mis seostuvad ökoteemaga. „Mehed võiksid koolitusi enda jaoks rohkem avastada. Pakume neile näiteks tasuta metalli- ja sepatöö kursust. Samuti võiks meestele huvi pakkuda ettevõtlus, turundus, skulptuur ja mitmed tarbekunsti erialad,” leiab Breede.

Sel õppeaastal alustas Tartus tegevust „Väarikate ülikool”, mis kutsub koolipinki silmaringi avardama üle 50-aastaseid inimesi. Loengukursuste eesmärk on aidata vanemal põlvkonnal ühiskonnas aset leidvatele muutustele paindlikult reageerida. Loenguid peavad tunnustatud professorid ja ühiskonnategelased ning teemade valik on lai: viirustest euro-kartuseni.

„Hetkel [augusti lõpus – toim] on kõik kohad täis, kuid huvilistel soovitan meie kodulehel silma peal hoida, sest kevadsemestril algavad juba uued loengud,” rõhutab Tartu ülikooli täiendusõppe projektijuht Karmel Tall. Ehkki populaarsemad kursused saavad kõikjal kiiresti täis, võiksid õpihüvilised aeg-ajalt kiigata koolide kodulehtedele. Alatasa on algamas uusi kursusi, kuhu saab minna aasta ringi.

## Rahvaülikoole üle Eesti

- Tallinna rahvaülikool  
Tel: 630 6508, 5690 1707  
info@kultuur.ee, www.kultuur.ee
- Tallinna kolmanda nooruse rahvaülikool  
Tel: 657 2220, 681 6808  
E-post: mikkal.valdek@hot.ee ja  
lehte.aarelaid@mail.ee  
Koduleht: <http://kolmasnoorus.ee>
- Rootsi rahvaülikool Eestis (Rüütli rahvaülikool)  
Tel: 644 1921, 644 1938  
info@rre-sfe.ee, www.rre-sfe.ee
- Tartu rahvaülikool  
Tel: 736 1540, info@rahvaylikool.ee  
www.rahvaylikool.ee
- Väarikate ülikool Tartus  
Tel: 737 6614, karmel.tall@ut.ee  
www.tk.ut.ee/vaarikate-ulikool
- Tartu vene rahvaülikool  
Tel: 551 9516, rahvaulikool@hot.ee  
www.hot.ee/rahvaulikool/
- Haapsalu rahvaülikool  
Tel: 473 7056, info@hru.ee  
www.hru.ee
- Lihula rahvaülikool  
Tel: 477 1221, 5397 7603  
E-post: lihularahvaulikool@hot.ee  
<http://rahvaylikool.lihula.ee>
- Pärnu rahvaülikool  
Tel: 445 0070  
rahvaulikool@noorusemaja.ee  
www.noorusemaja.ee
- Väarikate ülikool Pärnus  
Tel: 445 0529, 515 0448  
mari.suurvali@pc.ut.ee  
www.pc.ut.ee/vaarikate-ulikool
- Paide rahvaülikool  
Tel: 385 1493, paidetk@hot.ee  
www.paidetk.edu.ee
- Kuressaare rahvakool  
Tel: 455 4931, 508 8879  
info@rahvakool.ee  
www.rahvakool.ee

**Allikas: internetiotsingu tulemused 5. septembri seisuga. Toimetus ei vastuta hülisemate muudatuste eest.**

Foto: erakogu



## Kultuuriseltsil on võimu kujundada kogukonna mõtteviisi

**Jõgeva alevikus ja ümbruskonnas pole inimest, kes ei teaks, mis või kes on Vanaveski. Sellist nime kannab kultuuriselts, mis oma tegemistega on jõudnud kõikvõimalikesse valdkondadesse. Tohtu sõpruskond arendab kohalikku kultuurielu ja ökoloogilist elustiili, pakub täiskasvanutele koolitusi ja huvitavaid tegevusi. Elu seal kandis tundub juhtivat kultuuriselts Vanaveski.**

Signe Kalberg

Vahva nimega kultuuriseltsi hingekirjas on 28 inimest, neist kümnekond ja natuke pealegi on valmis ise mõnda üritust organiseerima ning vedama. Aleviku elanikkonnas annavad tooni Jõgeva sordiaretusinstituudi töötajad, kellest paljud löövad kaasa ka Vanaveski tegemistes.

„Käime koos ühise idee ja tegevuse nimel. Meid ühendab soov maailma paremaks muuta, oleme huvitatud enesearenemisest ning valmis looma selleks eeldusi ka teistele,“ kõneleb Vanaveski kultuuriseltsi juht Margus Ess, paljudele tuttav nimi, kui juttu tuleb sordiaretusest. „Algusaastail oli kultuuriseltsi tegevus suunatud eelkõige noortele ja lastele, sest

kultuurimaja Jõgeva alevikus polnud. Kui avati noortekeskus, suunasime meie paljud tegevused just täiskasvanutele.“

Seltsi üritused on kokku toonud mitmeid sadu inimesi. Kui algul oldi väga piirkonnakesksed, siis nüüdseks ei ela seltsi kõik liikmed sugugi mitte Jõgeva alevikus, neid on ka samanimelises linnas, Kuremaal ja mujalgi.

### Seltsis hulk meeskondi

„Meil on päris palju väikseid tegusaid meeskondi, keda ühendab mingi konkreetne huvi. Vanaveski selts pakub võimalust tegeleda igapäevatoöst väljapoole jäävate huvitavate asjadega,“ räägib Ess. „Peaaegu kogu meie tegevus põhineb vabatahtlikul tööil. Sedasi edeneb eelkõige kohalik elu

– näitering, naiste aeroobika, jooga, erinevad tegevused noortele, talgud, fotonäitus, üritused, millest paljud on muutunud traditsiooniks.“

Seemnekasvatuseagronoom Ess ise on hobinäitlejaks olemise kõrval harrastusfotograaf ning eelmisest aastast ka videoperaator. Kultuuriseltsi tegevust ja üritusi kajastav pildigalerii on lahutamatu osa kodulehest. Ess tunnistab, et koduleht täidab ühtlasi ka ajaloo jäädvustamise rolli. Seepärast ongi Margus Ess ja seltsi liige Gunnar Vasemäe võtnud enda hooleks – kui vähegi võimalik – kõikide loengute, kursuste, koolituste, ringsõitude videolindile salvestamise. Seltsi kodulehelt peab sellest tahtmise korral osa saama igaüks.

### Teekond mahemaailma

Viis aastat tagasi pani selts käima projekti „Teekond mahemaailma“. Plaanis oli koondata mõttekaaslast, et arendada välja elukeskkonda säästvat ja tervislikku toitu tagavat tootmisviisi. Stardipositsioon oli mõttekaaslastel hea, sest tasapisi ja aegamööda oli teemaga tegeletud varemgi. „Meie eesmärk oli tutvuda ja vahetada kogemusi teiste antud alal tegutsevate inimestega,“ räägib Ess. „Edasi tulid tutvumisreisid mahetaludesse, et koguda järgimist väärivaid ideid.“

Kultuuriseltsi tegevus on liikunud kodukohast kaugemale, käima on lükatud esimene täiskasvanuhariduse ja ökoelu europrojekt. Grundtvigi programmi raames tehakse koostööd Prantsusmaa, Austria, Rumeenia ja Belgiaga; vahetatakse kogemusi ning antakse oma panus säästvasse arengusse. Kodukandis tehakse koostööd Jõgeva kultuurikeskuse, linnaraamatukogu, sordiaretuse instituudi, Jõgevamaa kodukandi ühenduse ja Jõgeva linnateatriga. Rääkimata Jõgeva linnas asuvast Betti Alveri muuseumist, mille juht Toomas Muru ja varahoidja Heli Järv on Vanaveski seltsi liikmed. Muuseum on hea paik suurte koolituste läbiviimiseks. „Täiskasvanud õppija nädala raames on meil külas käinud Mart Parmas, kes õpetas taji'd ja Hiina võimlemist, oleme õpetanud huvilistele loovkirjutamist, kuulunud psühholoogi. Paneme rõhku looduslähedusele ja rohelisele eluviisile,“ nimetab Muru mõningaid tegemisi, mille jaoks vajalik rahaline toetus on saadud projekte kirjutades. Mõlemad mehed kinnitavad, et kultuuriselts on just selline koht, kus koos mõttekaaslastega osa saada huvitavates koolitustest ja neid ise teiste jaoks korraldada.



## Kiri toimetusele

Saada oma kiri ja/või küsimus:

- **Õpitrepp, Narva mnt 13, Tallinn 10151**
- e-post: [agne.narusk@epl.ee](mailto:agne.narusk@epl.ee) või
- **ETKA Andras, Valge 10, Tallinn 11413**
- e-post: [andras@andras.ee](mailto:andras@andras.ee)

### ÕPPEPUHKUSEST

Astusin ülikooli päevasesse õppevormi, täiskoormusega magistriõppesse. Et samal ajal töotan täiskohaga, küsin: kas minu õpingud lähevad tasemekoolituse alla ja kas mul on õigus saada õppepuhkust? Kui jah, siis kui pikk on õppepuhkus ja kas selleks ajaks säilitatakse töötasu alammäär? Millised dokumendid tuleb tööandjale esitada?

Hannes, töötav tudeng

### •• VASTAB JURIST HELVE TOOMLA:

Aasta tagasi 1. juulil jõustunud täiskasvanute koolituse seaduse § 8 lg 5 sõnastuse kohaselt antakse õppepuhkust töötajatele ja avalikele teenistujatele, kes osalevad ka tasemekoolituse päevases õppevormis ja täiskoormusega õppes. Tasemekoolituseks loetakse põhi-, kesk-, kutse- ja kõrghariduse omandamist. Päevane täiskoormusega magistriõpe kuulub seega samuti tasemekoolituse hulka.

Õppepuhkust saab muudetud seaduse kohaselt koolitusasutuse teatise alusel 30 kalendripäeva kalendriaasta jooksul ja sel ajal makstakse keskmist töötasu 20 kalendripäeva eest, ülejäänud kümne päeva eest tasu maksuma ei pea, isegi mitte alampalga ulatuses. Tasemekoolitus ei eelda, et õpitakse sama eriala, millel töötatakse. Tööandjad on kohustatud lubama õppepuhku-



sele kõiki, kes tasemekoolituses osalevad, olenemata sellest, mida nad õpivad ja kas õpitav eriala on töökohal vajalik.

Allikas: „Jurist selgitab“, Eesti Päevaleht, 24. august

### TASUB TEADA

- Kehtiva töölepinguseaduse (TLS) § 67 ütleb: töötajal on õigus saada õppepuhkust täiskasvanute koolituse seaduses (TÄKS) ette nähtud tingimusel ja korras.
- Töötajal on õigus saada tasuta puhkust sisseastumiseksamite tegemiseks.

### VÄLISMAAL ÕPPIJA RAVIKINDLUSTUS

Tütar õpib esimest aastat Hispaanias ülikoolis. Möistagi on ta endiselt Eesti kodanik ja tema kodu asub siin. Kuid kas samamoodi saab asjast aru ka haigekassa? Usun, et see huvitab paljusid piiri taga õppijaid: kas välismaale (üli)kooli minnes on eestimaalasest tudengil olemas ravikindlustus? Eestis õppijatel ju on, aga kas ka neil?

Anne Metsla, Tartumaa

### •• TOIMETUSELT:

Vastuse sellele küsimusele leidsime Eesti haigekassa koduleheküljelt [www.haigekassa.ee](http://www.haigekassa.ee). Haigekassa kirjutab: õpilased ja üliõpilased, kes suunduvad õppima välismaale, peavad ravikindlustuse jätkamiseks esitama Eestis haigekassale dokumendi, milles välisriigi õppeasutus kinnitab õppima asumise fakti. Koolist saadud dokument peab sisaldama järgmisi andmeid:

- 1) õppeasutuse nimi;
- 2) õppeasutuse aadress;
- 3) õppija ees- ja perekonnanimi;
- 4) õppija isikukood;
- 5) õppeperioodi kestus;
- 6) õppeasutuse esindaja ees- ja perekonnanimi, sidevahendite andmed ning allkiri.

Ravikindlustus vormistatakse esitatud dokumendi alusel maksimaalselt 12 kuuks, see- ga palub haigekassa meeles pidada, et tõend õppimise kohta tuleb haigekassasse toimetada igal õppeaastal. Dokument tuleb saata posti teel või tuua see ise kohale haigekassa klienditeeninduse büroosse Tallinnas, Tartus, Pärnus või Jõhvis. Infot saab küsida telefonil 16 363 või välismaalt helistades +372 669 6630. Neil telefoninumbritel või riigiportaalist [eesti.ee](http://eesti.ee) saab kontrollida ka oma ravikindlustuse kehtivust. Kui selgub, et ravikindlustus puudub, kuigi peaks olema, tuleb pöörduda küsimusega riiklikku eksami- ja kvalifikatsioonikeskusesse (REKK) telefonil 646 1674.

Õpilased ja üliõpilased, kes õpivad välismaal ning kel on ravikindlustus Eestis, saavad vajaminevat arstiabi Euroopa majanduspiirkonnas ja Šveitsis Euroopa ravikindlustuskaardi alusel. Täpsemat infot Euroopa ravikindlustuskaardi kohta leiab aadressilt [www.haigekassa.ee/kindlustatule/arstiabi\\_val/euroopa-ravikindlustuskaart](http://www.haigekassa.ee/kindlustatule/arstiabi_val/euroopa-ravikindlustuskaart)



## NÕUANNE

Pimedal ajal püsivad reipam, kui:

- sööd küüslauku, ingverit, mett ja jõhvikaid;
- magad öösel kaheksa tundi;
- oled igal võimalusel värskes õhus;
- käid sörkimas, ujumas või lähed jalgsi tööle/kooli;
- sööd kolm korda päevas;
- sööd eestimaiseid juurikaid;
- jood mahla ja rohelist teed;
- loed iga päev natuke;
- räägid vähemalt korra nädalas kaugel elava pereliikmega;
- vaatad head komöödiat ja naerad laginal;
- ei suru kurbuse korral seda sügavale endasse;
- veedad aega pere ja sõpradega;
- teed tööd mitte rohkem kui 40 tundi nädalas.

### Ära unusta uurida tasuta õppimise võimalusi:

- vabahariduslikes koolituskeskustes: [www.vabaharidus.ee](http://www.vabaharidus.ee)  
Tel: 677 6299 või 677 6297
- kutsekoolides: [www.hm.ee/tasutakursused](http://www.hm.ee/tasutakursused)  
Tel: 735 0242 või 735 0243

# Maakondade aasta õppijad 2010



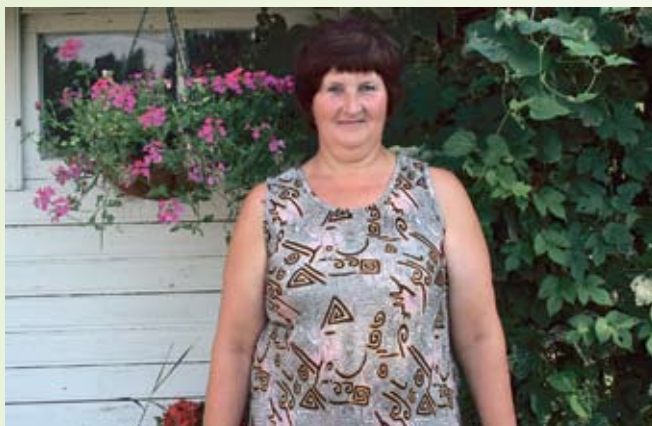
Ave Männik, Kosejõe kooli õpetaja, Harjumaa



Marika Heinapuu, Palade raamatukogu raamatukoguhoidja, Hiiumaa



Imbi Saava, Himmaste vallaraamatukogu juhataja, Põlvamaa



Helle Roop, Jõgeva ühisgümnaasiumi õpetaja, Jõgevamaa



Kaidi-Ly Välb, MTÜ Süda-Eesti sotsiaalkeskuse juhataja, Järvamaa



Egon Erkmann, Carp Studio OÜ disainer, Läänemaa



Elen Levin, Lääne-Virumaa



Lilli Andrejev, MTÜ Ida-Virumaa naiste tugikeskuse-varjupaiga sotsiaaltöötaja, Ida-Virumaa



**Agor Tettermann, Lääne kaitseringkonna laohoidja, Pärnumaa**



**Ljudmilla Tamp, Märjamaa perearstikeskuse meditsiiniõde, Raplamaa**



**Gladja Majorova, Rehe Pagar OÜ juhataja, Saaremaa**



**Maivi Leppsalu, Salong Scarlett juuksur, Tallinn**



**Virje Pärtin, Unicorn Marketing OÜ disainer, Tartumaa**



**Silva Ranniku, Hargla kooli direktor, Valgamaa**



**Vilve Taska, Olustvere teenindus- ja maamajanduskooli kantseleijuhataja, Viljandimaa**



**Anu Jõgeva, Kaitseleidu valvur, Võrumaa**



## **TAGATARGEMAD**

Saade õppimisest täiskasvanueas

Laupäeval kell 18 ETV-s

Kordussaated pühapäeval kell 11 ja neljapäeval kell 17.30 ETV2-s

Saatejuhid Hannes Hermaküla ja Ave Marleen

Saadet saab hiljem vaadata ETV kodulehelt: <http://etv.err.ee/arhiiv>

## **HUVITAJA**

Reedel kell 10 Vikerraadios

Saatejuht-toimetaja Krista Taim (pildil)

Huvitajat saab hiljem internetist kuulata

[vikerraadio.err.ee/kuularhiiv](http://vikerraadio.err.ee/kuularhiiv)

## **AINULT TÄISKASVANUTELE**

Teisipäeval kell 11 Raadio Neljas

Kordussaated sama päeva õhtul kell 20 ja pühapäeval kell 15.30

Eetris täiskasvanuhariduse teemad - kuula kindlasti!

## **ÕPITREPP**

Ajakirja kõiki numbreid saab internetist lugeda:

[www.andras.ee/opitrepp](http://www.andras.ee/opitrepp)